

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

Forma de învățământ: IFR/ID

Suport de curs pentru disciplina
Dreptul Mediului 2

Titular de disciplină:
Prof. univ. dr. Mircea Duțu

București
2023-2024

CUPRINS

Introducere	4
a. Date privind titularul de disciplină	4
b. Date despre disciplină.....	4
c. Obiectivele disciplinei	4
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului.....	4
e. Resurse și mijloace de lucru	5
f. Structura cursului	5
g. Cerințe preliminare.....	6
h. Durata medie de studiu individual	6
i. Evaluarea	6
Capitolul 1.Dreptul protecției naturii 1	Error! Bookmark not defined.
1.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
1.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
1.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
1.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
1.6. Teme de control.....	16
Capitolul 2. Dreptul protecției naturii 2	Error! Bookmark not defined.
2.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
2.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
2.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
2.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
2.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 3. Dreptul protecției naturii 3.....	Error! Bookmark not defined.
3.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
3.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
3.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
3.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
3.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 4. Dreptul prevenirii și combaterii poluării 1.....	Error! Bookmark not defined.
4.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.

4.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
4.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
4.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
4.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 5. Dreptul prevenirii și combaterii poluării 2.....	Error! Bookmark not defined.
5.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
5.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
5.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
5.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
5.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 6. Dreptul prevenirii și combaterii poluării 3.....	Error! Bookmark not defined.
6.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
6.2. Conținut	Error! Bookmark not defined.
6.3. Rezumat	Error! Bookmark not defined.
6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	Error! Bookmark not defined.
6.5. Bibliografie recomandată	Error! Bookmark not defined.
6.6. Teme de control	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 7. Digitalizarea luptei împotriva schimbărilor climatice	7
7.1. Introducere	7
7.2. Conținut	7
7.3. Rezumat	14
7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor	15
7.5. Bibliografie recomandată	15
7.6. Teme de control	15

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR) / învățământ la distanță (ID), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Prof. univ. dr. Mircea Duțu
E-mail:	mircea.dutu@ueb.education

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	II
Semestrul:	II

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Însușirea conceptelor și instrumentelor fundamentale specifice dreptului mediului în conexiune cu obiectivele administrației publice locale în vederea creării competențelor teoretico-practice ale specializării în domeniul juridic.
Obiectivele specifice	Cunoașterea procedurilor și instrumentelor juridico-practice de realizare a obiectivelor de mediu; - Cunoașterea cadrului legal de protecție a mediului urban la nivel național și european; - Cunoașterea contextului european și internațional al problematicii dezvoltării durabile.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	- Cunoașterea conceptelor, principiilor, mijloacelor și instrumentelor juridice de protecție a mediului, într-o viziune integrată orizontal, prin corelare cu celelalte ramuri de drept, și vertical prin stabilirea bazelor teoretice pentru specializări post-universitare (master) - Dobândirea cunoștințelor teoretico-practice necesare practicii în domeniu, atât sub aspectul dreptului materiale, cât și procedurilor (administrative) specifice - Cultivarea spiritului inovării, activității și legalității într-o abordare integrată (internațională, europeană și națională) interdisciplinară (drept, economie, științele naturii)
-------------------------	---

Competențe transversale	• Relevarea importanței raporturilor dintre dreptul mediului și celelalte ramuri ale dreptului, atât la nivel național, cât și unional-european • Identificarea și utilizarea de elemente și instrumente ajutătoare (diagrame, analize, tehnologia informației) pentru a înțelege și rezolva problemele specifice domeniului • Utilizarea de sisteme informatice și platforme online moderne.
-------------------------	---

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de Dreptul mediului este alcătuit din 14 capitole (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**).

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme.

Cursul poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat

pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 14 capitole și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la Ecologie și Drept civil.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore.

În vederea susținerii examenului/colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor două teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	8
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	-
	- teste pe parcursul semestrului	-
	- teme de control	2

Capitolul 1.

Dreptul protecției naturii 1

1.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate regimul general al conservării biodiversității, regimul juridic al ariilor protejate și al monumentelor naturii, respectiv studiul de caz privind Regimul juridic de protecție și conservare a Rezervației Biosferei „Delta Dunării”.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

1.2.1. Regimul general al conservării biodiversității

1.2.2. Regimul juridic special al ariilor naturale protejate

1.2.3. Regimul juridic de protecție și conservare a Rezervației Biosferei „Delta Dunării”

1.2.3.1. Reglementările internaționale privind protecția și conservarea Deltei Dunării

1.2.3.2. Conservarea Deltei Dunării ca zonă umedă de interes internațional

1.2.3.3. Conceptul de rezervație a biosferei

1.2.3.4. Legea privind constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării”

1.2.4. Protecția faunei

1.2.1. Regimul general al conservării biodiversității

Capitolul VIII: Conservarea biodiversității și arii naturale protejate (art.4959) al Ordonanței de urgență nr.195/2005 stabilește regimul juridic general al acestor două componente majore ale protecției naturii, care cuprinde reglementări privind ariile naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice. Conservarea și utilizarea durabilă a patrimoniului natural sunt considerate „obiectiv de interes public major” și componentă fundamentală a strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă (art.1-O.U.G. nr.236/2000). Reglementările legale utilizează și definesc, în acest context, trei noțiuni principale, cu importante semnificații juridice. Astfel, elementul central îl constituie în acest domeniu conceptul de mediu natural înțeles ca ansamblul

componentelor, structurilor și proceselor fizico-geografice, biologice și biocenotice naturale, terestre și acvatice, având calitatea intrinsecă de păstrător al vieții și generator de resurse necesare acestora, urmat într-un alt context de cel de patrimoniu natural ca ansamblul componentelor și structurilor fizico-geografice, floristice, faunistice și biocenotice ale mediului natural a căror importanță și valoare ecologică, economică, științifică, biogenă, sanogenă, peisagistică, recreativă și cultural-istorică au o semnificație relevantă sub aspectul conservării diversității biologice floristice și faunistice, al integrității funcționale a ecosistemelor, conservării patrimoniului genetic, vegetal și animal, precum și pentru satisfacerea cerințelor de viață, bunăstare, cultură și civilizație ale generațiilor prezente și viitoare, iar categoria generală de „bun-mediul” este particularizată prin bun al patrimoniului natural considerat o componentă a patrimoniului natural care necesită un regim special de ocrotire, conservare și utilizare durabilă în beneficiul generațiilor prezente și viitoare. Printre regulile constitutive ale acestui regim se numără: - obligativitatea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului la proiectarea lucrărilor care pot modifica cadrul natural al unei arii protejate, urmată de avansarea soluțiilor tehnice de menținere a zonelor de habitat natural, de conservare a funcțiilor ecosistemelor și de protecție a speciilor sălbatice de floră și faună, inclusiv a celor migratoare, cu respectarea alternativei și a condițiilor impuse prin acordul de mediu, precum și automonitorizarea până la îndeplinirea acestora (art.49(5)); - obligația deținătorilor, cu orice titlu, de suprafețe terestre și acvatice supuse refacerii ecologice sau aflate într-o arie naturală protejată de a aplica și/sau respecta măsurile stabilite de autoritatea competentă pentru protecția mediului; - scutirea de plată a impozitului pe teren (acordată pe baza unei confirmări emise de structura de administrare a ariei naturale protejate sau de autoritatea competentă pentru protecția mediului) a proprietarilor de terenuri extravilane situate în arii naturale supuse unor restricții de utilizare (art.50); - interzicerea introducerii pe teritoriul țării, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, de culturi de microorganisme, a exemplarelor de plante și animale sălbatice vii, fără acordul pentru import al speciilor non-CITES sau, respectiv, permisului CITES pentru celelalte specii; - realizarea exportului speciilor de plante și animale din flora și fauna sălbatică pe baza acordului pentru export al speciilor non-CITES și, respectiv, permisului CITES, pentru celelalte specii; - posibilitatea organizării și desfășurării activităților de recoltare, capturare și/sau de achiziție și comercializare pe piața internă a plantelor și animalelor din flora și fauna sălbatică, terestră și acvatică, sau a unor părți ori produse ale acestora, în stare vie, proaspătă ori semiprelucrată, numai de persoane fizice sau juridice autorizate de autoritățile publice județene pentru protecția mediului (art.53).

1.2.2. Regimul juridic special al ariilor naturale protejate

În prezent, regimul juridic general al ariilor protejate este stabilit în capitolul VIII: Conservarea biodiversității și arii naturale protejate (art.49-54), prin Ordonanța de urgență nr.236 din 24 noiembrie 2000 privind regimul ariilor protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice (aprobată cu modificări prin Legea nr.462/2001) modificată și completată prin Legea nr.345 din 19 iulie 2006 și alte reglementări subsecvente.

Reglementările legale în vigoare stabilesc o serie de reguli generale, categorii de arii protejate, procedura de instituire și regimul juridic aplicabil acestora.

Potrivit art.52 din O.U.G. nr.195/2005 în ariile naturale protejate sunt interzise: desfășurarea programelor, proiectelor și activităților care contravin planurilor de management sau regulamentelor ariilor naturale protejate, schimbarea destinației terenurilor, pășunatul și amplasarea de stâne și locuri de târlire, activități comerciale de tip comerț ambulant, fără aprobarea structurilor de administrare.

Datorită mobilității deosebite în materie de categorisire și caracterizare a ariilor protejate, Ordonanța de urgență nr. 236/2000 prevede că aceste categorii se pot modifica și completa prin hotărâre a guvernului, la propunerea autorității publice centrale pentru protecția mediului, cu avizul prealabil al Academiei Române, luându-se în considerare recomandările organizațiilor internaționale autorizate, precum și criteriile pentru selectarea siturilor de importanță comunitară.

Actul normativ-cadru stabilește următoarele reguli generale: □ suprafețele terestre și acvatice care la data intrării sale în vigoare (decembrie 2000) aparțineau domeniului public și care, prin valoarea patrimoniului natural, geografic, floristic, faunistic, forestier și de altă natură, necesitau instituirea regimului de rezervație științifică, rămăneau în proprietate publică și dobândeau regimul de protecție conform procedurii legale; □ obligația autorităților publice centrale și locale de a pune sub regim provizoriu de ocrotire bunurile patrimoniului natural, până la îndeplinirea procedurilor legale de instituire a regimului de protecție și conservare; □ caracterul prioritar al instituirii regimului de arie naturală protejată și de zonă de protecție a bunurilor patrimoniului natural în raport cu orice alte obiective, cu excepția celor care privesc asigurarea securității naționale, a securității, sănătății oamenilor și animalelor și prevenirea unor catastrofe naturale. □ stabilirea mărimii suprafeței de teren ce se supune regimului special de ocrotire, conservare și utilizare pe bază de studii de fundamentare științifică; □ instituirea regimului de protecție indiferent de destinația terenului și de deținător și obligativitatea respectării acestuia.

Documentația necesară în vederea instituirii regimului special de arie naturală protejată trebuie să cuprindă: a) studiul de fundamentare științifică; b) harta topografică, cu limitele ariei naturale protejate; c) suprafața și situația juridică a terenurilor, cu precizarea proprietarilor acestora; d) avizul Academiei Române (art. 11).

Ariile naturale protejate și zonele de protecție trebuie evidențiate în mod obligatoriu în planurile naționale, zonale și locale de amenajare a teritoriului și de urbanism. În perimetrele ariilor naturale protejate și în vecinătatea acestora, precum și a altor bunuri ale patrimoniului natural supuse unui regim special de protecție și conservare este interzisă orice lucrare sau activitate susceptibilă să genereze un impact negativ asupra acestora. Autorizarea activităților în perimetrul ariilor naturale protejate și în vecinătatea acestora se face cu ajutorul structurilor administrative ale ariei naturale protejate. În sfârșit, sunt ocrotite și se conservă totodată în regim de protecție coridoarele ecologice instituite de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, cu ajutorul consiliului județean și al Academiei Române, fiind interzise orice lucrare și acțiuni care le afectează integritatea.

Zonarea internă a ariilor naturale protejate se face prin planul de management, prin definirea și delimitarea zonelor de conservare specială, a zonelor cu protecția strictă echivalente rezervațiilor științifice, a zonelor de interes special din punctul de vedere al biodiversității, zonelor de dezvoltare durabilă a activităților umane și a zonelor de dezvoltare turistică, conform obiectivelor specifice fiecărei arii naturale protejate. Zonele de conservare specială cuprind cele mai valoroase elemente ale patrimoniului natural din interiorul parcurilor naționale și parcurilor naturale și sunt asimilabile integral sau pot include rezervații științifice, rezervații naturale, inclusiv de tip peisagistic, monumente ale naturii, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică, zone protejate pentru monumentele istorice de valoare națională excepțională, după caz. Zone cu protecție strictă – zonele din arii naturale protejate, în care se interzice desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație și formele de turism definite în planurile de management. Zone de interes special din punctul de vedere al biodiversității – zonele din rezervații ale biosferei, parcuri naționale, parcuri naturale, arii speciale de protecție specială avifaunistică și arii de conservare specială în care se impun măsuri speciale pentru conservarea unor habitate și/sau specii. Zone de dezvoltare durabilă a activităților umane – zonele în care se permit activități de investiții/dezvoltare, dar cu respectarea principiului de utilizare durabilă a resurselor naturale și de prevenire a oricăror efecte negative asupra biodiversității. Zone de dezvoltare turistică – zonele în care se permite dezvoltarea de activități turistice care presupun investiții speciale. Prin O.U.G. nr.195/2005 (art.51 alin.5), pentru administrarea parcurilor naționale, parcurilor naturale, a siturilor de interes comunitar și a ariilor de protecție specială avifaunistice a căror suprafață este mai mare de 4000 ha, s-a înființat Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate și Conservarea Biodiversității, instituție publică, în subordinea autorității publice centrale pentru protecția mediului, finanțată din venituri proprii și subvenții acordate de la bugetul de stat, care are în subordine și/sau coordonare structuri de administrare special constituite, cu personalitate juridică.

1.2.3. Regimul juridic de protecție și conservare a Rezervației Biosferei „Delta Dunării“

Delta Dunării este cea mai mare și mai puțin afectată zonă umedă a Europei, constituind o regiune de importanță internațională. Ea este în același timp deosebit de fragilă, mediul deltaic fiind supus în ultimele decenii unei degradări grave, ca urmare a supradezvoltării navigației, exploatarea nerățională a resurselor piscicole, agriculturii și operațiunilor de regularizare, poluării sub diferite forme. Într-o asemenea situație, în ultimii ani s-au adoptat o serie de măsuri, inclusiv legislative, vizând oprirea proceselor de degradare a patrimoniului natural al deltei și reconstrucția sa ecologică. Rezultatul principal îl constituie, din acest punct de vedere, constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării“, cu un statut juridic complex, menită să asigure gestionarea corespunzătoare și dezvoltarea durabilă a resurselor naturale ale zonei.

1.2.3.1. Reglementările internaționale privind protecția și conservarea Deltei Dunării

Cele două convenții internaționale (respectiv Convenția UNESCO și cea de la Ramsar) stabilesc un sistem general de protecție la nivel național și internațional.

Protecția Deltei Dunării ca obiectiv al patrimoniului mondial Primul principiu consacrat de acest document internațional deosebit de important este acela al obligației tuturor statelor de a proteja bunurile naturale și culturale excepționale care, privite în mod colectiv, aparțin întregii umanități și de a nu lua nici o măsură susceptibilă de a prejudicia direct ori indirect acest patrimoniu. Dispozițiile convenției încearcă o conciliere cât mai bună posibil între principiile suveranității și integrității teritoriale și necesitatea unei intervenții internaționale. Astfel, pe de o parte, se stabilește clar că guvernele naționale sunt responsabile de protecția siturilor, patrimoniului mondial aflat sub jurisdicția lor, iar pe de altă parte, că acestea trebuie să coopereze în acest domeniu. Bunurile naturale care fac parte din patrimoniul mondial rămân supuse legislației statului competent teritorial în ce privește proprietatea, în sensul că acestea vor continua să aparțină entităților publice, private ori particularilor. Acest stat are competența de a identifica și a delimita diferitele bunuri care să fie înscrise pe lista patrimoniului natural mondial supus protecției. Făcând acest lucru în privința Deltei Dunării, statul român a subscris obligațiilor de a adopta o politică generală de a conferi acesteia o funcție în viața colectivă și a integra preocupările de protecție a mediului în programele de dezvoltare economicosocială⁵⁴. Măsuri juridice, științifice, tehnice, administrative și financiare și, în special, existența unor servicii speciale trebuie să asigure conservarea, valorificarea și refacerea acestui patrimoniu (art. 5). Statele trebuie să trimită periodic rapoarte asupra măsurilor pe care le-au întreprins în acest sens unui comitet special creat de convenție (art. 29). Pe de altă parte, comunitatea internațională exercită o influență efectivă, prin intermediul UNESCO, ca autoritate morală și de acordare de asistență tehnică și financiară. Așa se face că documentul a instituit un sistem de cooperare internațională pentru a ajuta statele sărace în eforturile lor de a asigura o protecție corespunzătoare elementelor naturale reprezentative. În acest sens a fost creat un comitet interguvernamental al patrimoniului mondial natural și cultural care, pe baza criteriilor pe care le stabilește el însuși, dar cu consimțământul statelor competente teritorial, întocmește o listă a patrimoniului mondial și o altă a patrimoniului mondial în pericol. Tot comitetul este cel care studiază și decide în privința cererilor de asistență internațională pentru protecția, conservarea, valorificarea ori reanimarea elementelor acestui patrimoniu. În ansamblul său, Convenția UNESCO consacră principiul conform căruia bunurile naturale care privesc întreaga omenire trebuie să fie conservate în interesul umanității și un proces de asistență internațională trebuie să ajute statele

aflate în nevoie, competente din punct de vedere teritorial, și care sunt un fel de depozitar al bunurilor care fac parte din patrimoniul universal. De altfel, trebuie subliniat faptul că, respectând întocmai independența de jurisdicție a fiecărui stat, convenția încurajează statele-părți a se angaja pentru respectarea acestui patrimoniu și deschide perspective acțiunii internaționale. În sfârșit, Convenția privind patrimoniul mondial este singurul tratat cu vocație universală privind conservarea unui patrimoniu cultural și natural aparținând întregii umanități.

1.2.3.2. Conservarea Deltei Dunării ca zonă umedă de interes internațional

Ca resurse de mare valoare economică, culturală, științifică și recreativă, cele peste 300 de zone umede înscrise pe lista Ramsar, printre care și Delta Dunării, se bucură de un regim național și internațional special de protecție și conservare. Convenția din 1971⁵⁵ stabilește pentru statele-părți în primul rând cerința de a elabora și a aplica planurile lor de amenajare, astfel încât să se favorizeze conservarea acestor zone și să asigure utilizarea rațională a resurselor lor (art. 3). Conservarea trebuie să fie promovată prin crearea de rezervații în zonele umede, acestea fiind sau nu înscrise pe listă, și prin realizarea supravegherii adecvate a stării acestora (art. 4). Gestiunea rațională presupune măsuri legislative și administrative în vederea asigurării creșterii efectivelor la populațiile de păsări acvatice, protejării faunei și florei și a habitatelor naturale din zonă. Orice reducere a suprafeței unei zone umede trebuie să fie compensată prin crearea de noi rezervații naturale. Totodată, documentul consacră convenția statelor semnatare de a-și coordona politicile lor de conservare. De asemenea, este stipulată obligația de a coopera pentru statele care împart aceleași zone umede, bazine hidrografice ori aceleași populații de animale din zonele umede, ca de exemplu păsările de apă migratoare.

1.2.3.3. Conceptul de rezervație a biosferei

Conceptul de rezervație a biosferei a fost introdus de către consiliul internațional de coordonare a Programului MAB din cadrul UNESCO în anul 1970. Scopul declarat al acestuia l-a constituit stabilirea unei serii de arii protejate, legate între ele printr-o rețea de coordonare internațională, având ca obiectiv demonstrarea beneficiilor conservării pentru societate și procesul de dezvoltare. Acest obiectiv urma să fie atins prin elaborarea unui management de conservare și gestiune a acestor zone, dezvoltarea unui sistem de monitoring, participarea colectivităților locale și informare și educație ecologică. Prima rezervație a biosferei a fost desemnată în 1976, în prezent numărul acestora depășind 230, în circa 75 de țări, acoperind o arie de peste 1,5 milioane km pătrați⁵⁶. În urma evoluțiilor de peste două decenii, conceptul actual de rezervație a biosferei exprimă drept cerințe esențiale: cuprinderea a trei zone de protecție (zona centrală, zona-tampon și zone de tranziție), îndeplinirea a trei funcții principale (conservare, cercetare și dezvoltare) și existența unei instituții având competența de a gera ansamblul zonei.

1.2.3.4. Legea privind constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării“

În realizarea angajamentelor internaționale și pentru constituirea unui regim adecvat de protecție și conservare a Deltei Dunării a fost elaborată și adoptată de către parlament o lege specială, respectiv Legea nr. 82 din 20 noiembrie 1993 privind constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării“. Actul legislativ cuprinde trei mari categorii de dispoziții: a) dispoziții referitoare la regimul general și special de protecție; b) dispoziții cu caracter instituțional și de autorizare și c) sancțiuni. Preluând

elemente din convențiile de la Ramsar și UNESCO, legea definește rezervația biosferei ca zonă geografică cu suprafețe de uscat și de apă, inclusiv terenuri aflate permanent sub ape, în care există elemente și formațiuni fizicogeografice, specii de plante și animale care îi conferă o importanță biogeografică, ecologică și estetică deosebită, cu valoare de patrimoniu natural și universal, fiind supusă unui regim special de administrare în scopul conservării acesteia, prin dezvoltarea așezărilor umane și organizarea activităților economice în corelare cu capacitatea de suport a mediului deltaic și a resurselor sale naturale (art. 2). Definiția legală surprinde, ca elemente esențiale, calitatea de patrimoniu natural mondial și zonă umedă de importanță internațională, supusă unui regim de protecție și conservare bazat mai ales de promovarea unui tip de dezvoltare durabilă.

Protecția și conservarea teritoriului rezervației se fac în mod diferențiat, în funcție de elementele supuse ocrotirii. Astfel, conform legii, sunt delimitate trei zone funcționale: a) zone cu regim de protecție integrală; b) zone-tampon cu regim diferențiat de protecție, în care se pot desfășura unele activități umane, precum și zone de reconstrucție ecologică; c) zone economice, în care se pot desfășura activități economice tradiționale (art. 3). Regimul specific, cu precizarea măsurilor concrete de protecție și al fiecărei zone va fi stabilit prin statutul rezervației. În acest sens, o deosebită importanță prezintă distincția în cele trei zone pe care trebuie să le cuprindă, în principiu, fiecare rezervație a biosferei și zonele prevăzute de legislațiile naționale în materie. Totodată, în 1988, consiliul MAB a relevat o serie de schimbări care să fie operate în vederea modernizării conceptului și sprijinirii aplicării sale din punct de vedere financiar. La rândul său, Conferința UNESCO a adoptat o rezoluție prin care cere consolidarea statutului juridic al rezervației biosferei protejate. Așa de exemplu, expresia „zonă-tampon“ poate fi utilizată în două sensuri diferite, după cum este vorba despre o zonă-tampon a rezervației biosferei ori despre cea a zonei protejate care constituie zona sa centrală. Or, se știe că limitele acestor zone nu coincid. Legea stabilește regula că zonele cu regim de protecție integrală sunt protejate în mod obligatoriu de zone-tampon.

1.2.4. Protecția faunei

Reprezentând totalitatea speciilor de animale (în sens larg), fauna prezintă importanță din punct de vedere juridic sub aspectul protecției animalelor (sălbatică și domestice) și a păsărilor. Astfel, protecția animalelor sălbatice și protecția animalelor domestice urmăresc finalități diferite: în primul rând, ocrotirea acestora de acte de cruzime, rele tratamente și abandon, iar în al doilea rând, protejarea lor față de captură, distrugere și comercializare, ca acte care pot duce la dispariția speciilor. Mijloacele și formele juridice diferă și ele, în această privință fiind mult mai perfecționate cele referitoare la protecția animalelor sălbatice. La nivelul concepției generale, asistăm la evoluții semnificative, de la considerarea animalelor ca simple „lucruri însuflețite“, bunuri mobile, și până la a considera orice animal ca o „ființă sensibilă“ și a-i recunoaște în consecință calitatea de subiect de drept. În acest context, se are în vedere consacrarea unor „drepturi ale animalului“, cu consecințe juridice dintre cele mai diverse. Din cauza poziționării sale în centrul geografic al Europei, pe traseele de migrație ale speciilor dinspre est spre vest și de la sud spre nord (și viceversa), precum și în apropierea refugiilor glaciare, dar și ca rezultat al influenței reliefului major, în special al Carpaților, și acțiunii factorilor de mediu locali, România are o faună deosebit de variată calitativ și bogată cantitativ. Pe teritoriul său se interferează specii cu origini și repartiții diferite, cele mai multe fiind centraleuropene, sudice și de stepă est-europeană. Diversitatea faunei țării noastre este estimată la aproximativ 33.900 specii, dintre care 1.000 sunt specii endemice și sub-endemice; din numărul total al acestora peste 33.0000 sunt nevertebrate și 795 sunt vertebrate. Vertebratele includ 211 specii de pești, dintre care 17 sunt periclitate și se referă la toate speciile native de sturioni, 20 specii de amfibieni dintre care 3 sunt periclitate, 23 specii de reptile, dintre care 9 sunt periclitate, 439 specii de păsări (sedentare, migratoare și accidentale), dintre care 29 sunt periclitate și 102 specii de mamifere, dintre care 10 sunt periclitate.

Codul civil românesc definește statutul juridic al animalului în capitolul II, „Despre mobile“, al cărții II, „Despre bunuri și despre osebitele modificări ale proprietății“, respectiv în articolul 473, unde consideră animalele drept „mobile prin natura lor“, întrucât „se mișcă de la sine“. Atașate unei exploatare agricole, animalele devin „imobile prin destinație“: animalele ce proprietarul fondului dă arendașului pentru cultură (art. 467) și animalele afectate la cultură, porumbii din porumbării, lapinii ținuti pe lângă casă, stupii cu roi, peștele din iaz (art. 468). Este evident o concepție depășită, care neagă orice drept animalului, din moment ce îl asimilează unui lucru. Din această perspectivă se impune abrogarea expresă a art. 473 din Codul civil, recunoașterea, pe calea legislației speciale, a calității de subiect de drept a oricărui animal ca ființă vie, între acesta și om neexistând o diferență de natură (ambii fiind „ființe sensibile“), ci una de grad, de complexitate a organizării și manifestării materiei vii. Acest nou statut juridic s-ar putea exprima în recunoașterea și garantarea unor măsuri ferme de protecție (inclusiv sub forma unor drepturi), vizând eliminarea actelor de cruzime și rele tratamente inutile, conferirea unei demnități de coexistență lumii animale, asigurarea unei ocrotiri speciale speciilor protejate.

Prin Legea nr.205 din 26 mai 2004 privind protecția animalelor s-au stabilit o serie de măsuri necesare pentru asigurarea condițiilor de viață și bunăstarea animalelor cu sau fără deținător. Definind deținătorul ca fiind proprietarul, persoana care deține cu orice titlu valabil, precum și orice persoană fizică sau juridică în îngrijirea căreia se află animalul, legea îi stabilește următoarele obligații: -să aplice normele sanitare veterinare și de zooigenă privind adăpostirea, hrănirea, îngrijirea, reproducția, exploatarea, precum și a celor referitoare la protecția și bunăstarea animalelor. -să aibă un comportament lipsit de brutalitate față de acestea, de acestea, să le asigure condițiile elementare necesare scopului pentru care sunt crescute, precum și să le nu le părăsească sau izgonească. -de a asigura acestora, în funcție de nevoile etologice, specie, rasă, sex, vârstă și categorie de producție, următoarele: a)un adăpost corespunzător; b)hrană și apă suficiente; c)posibilitatea de mișcare suficientă; d)îngrijire și atenție. De asemenea, deținătorilor de animale le este interzis să aplice rele tratamente, precum: lovire, schingiuirea și alte asemenea cruzimi. În sensul legii, prin rău tratament se înțelege comportamentul brutal, abuzul în utilizarea animalelor, maltratarea și supunerea animalelor la eforturi inutile, precum și neasigurarea condițiilor minime necesare vieții și bunăstării acestora, iar, prin cruzime față de animale: a)omorarea animalelor, din perversitate, precum și prin practicarea tirului pe animale domestice sau captive; b)organizarea de lupte între animale sau cu animale; c)folosirea de animale vii pentru dresajul câinilor sau pentru a le controla agresivitatea; d)folosirea de animale pentru expoziții, publicitate, realizare de filme sau în scopuri asemănătoare, dacă aceste activități le provoacă acestora suferințe fizice și psihice, afecțiuni sau răni; e)abandonarea unui animal a cărui existență depinde de îngrijirea omului; f)administrarea de substanțe destinate stimulării capacităților fizice ale animalelor în timpul competițiilor sportive, sub forma dopajului. Autoritatea națională în domeniul protecției animalelor este Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor. Pentru atingerea obiectivelor de protecție, legea instituie condiții privind deținerea, comerțul, transportul și folosirea animalelor în scop publicitar. Astfel, referitor la condițiile de deținere, animalele sălbatice pot fi deținute numai pe bază de autorizație, eliberată de direcțiile județene veterinare și în condițiile prevăzute de reglementările în vigoare; deținătorii au obligația de a îngriji și trata în mod corespunzător un animal bolnav sau rănit; persoana care contribuie corespunzător la dresarea unui animal are obligația de a folosi mijloace de dresaj care să nu provoace traume psihice sau fizice, precum și de a folosi metode care să nu prejudicieze sănătatea ori bunăstarea animalului.

Fauna de interes cinegetic reprezintă totalitatea exemplarelor din populațiile din speciile de faună sălbatică existente pe teritoriul României și prevăzute de lege (în prezent în anexele nr.1 și 2 ale Legii nr.407 din 9 noiembrie 2006, a vânătorii și protecției fondului cinegetic, reglementarea-cadru în materie); ea este considerată o resursă naturală regenerabilă, bun public de interes național și internațional (art.2). Legea împarte fauna sălbatică, în fauna de interes vânătorească, la care vânarea este permisă (stabilind perioadele de vânare și cuantumul despăgubirilor în cazul unor fapte ilicite) și, respectiv, mamiferele de interes vânătorească și păsări din fauna sălbatică la care vânarea este interzisă (prevăzându-se și cuantumul despăgubirilor în cazul unor fapte ilicite). Pentru asigurarea

acestui regim special sunt prevăzute o serie de reguli juridice aferente, respectiv: - gospodărirea faunei de interes cinegetic cu respectarea principiului durabilității, pe baza studiilor de evaluare și a planurilor de management de specialitate și prin interzicerea anumitor acțiuni vătămătoare (art.17(1) și art.23; - obligația de realizare a pazei faunei de interes cinegetic, în condițiile legii (art.18); - vânărea mamiferelor și păsărilor admise la vânătoare numai în cadrul cotei de recoltă aprobate, cu respectarea reglementărilor tehnice privind organizarea și practicarea vânătorii (art.19 (1); - exemplarele din speciile de interes vânătoresc, mamifere și păsări din fauna sălbatică la care vânărea este interzisă, pot fi vânată numai dacă se constată degenerate ori dacă produc daune, în baza reglementărilor emise de autoritatea publică centrală care răspunde de protecția mediului (art.19 (3). - instituirea și delimitarea, în fiecare fond de vânătoare, a uneia sau mai multor zone de liniște a faunei cinegetice în care exercitarea vânătorii este interzisă și care trebuie să acopere cel puțin 10% din suprafața fondului (art.20(1), (2); - popularea cu exemplare din speciile de vânat inexistente în fondurile de vânătoare din România numai în anumite condiții și pe bază de autorizare (art.21); - admiterea acțiunii de capturare a vânatului viu în cadrul cotei de recoltă aprobate, prin metode și mijloace reglementate care nu vatămă exemplarul/exemplarele, numai sub directă îndrumare a personalului de specialitate (art.22). Un instrument important de protecție în acest sens îl reprezintă reglementarea exercitării vânătorii care, conform legii „se face în scopul asigurării echilibrului ecologic, ameliorării calității populațiilor faunei de interes cinegetic, cercetării științifice, precum și în scop didactic sau recreativ-sportiv” (art.3), la care se adaugă regimul special de administrarea și gestionare a fondului cinegetic al României.

1.3. Rezumat

Conservarea și utilizarea durabilă a patrimoniului natural sunt considerate „obiectiv de interes public major” și componentă fundamentală a strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă (art.1-O.U.G. nr.236/2000).

Elementul central îl constituie în acest domeniu conceptul de mediu natural înțeles ca ansamblul componentelor, structurilor și proceselor fizico-geografice, biologice și biocenotice naturale, terestre și acvatice, având calitatea intrinsecă de păstrător al vieții și generator de resurse necesare acestuia, urmat într-un alt context de cel de patrimoniu natural ca ansamblul componentelor și structurilor fizico-geografice, floristice, faunistice și biocenotice ale mediului natural a căror importanță și valoare ecologică, economică, științifică, biogenă, sanogenă, peisagistică, recreativă și cultural-istorică au o semnificație relevantă sub aspectul conservării diversității biologice floristice și faunistice, al integrității funcționale a ecosistemelor, conservării patrimoniului genetic, vegetal și animal, precum și pentru satisfacerea cerințelor de viață, bunăstare, cultură și civilizație ale generațiilor prezente și viitoare, iar categoria generală de „bun-mediu” este particularizată prin bun al patrimoniului natural considerat o componentă a patrimoniului natural care necesită un regim special de ocrotire, conservare și utilizare durabilă în beneficiul generațiilor prezente și viitoare. Printre regulile constitutive ale acestui regim se numără: - obligativitatea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului la proiectarea lucrărilor care pot modifica cadrul natural al unei arii protejate, urmată de avansarea soluțiilor tehnice de menținere a zonelor de habitat natural, de conservare a funcțiilor ecosistemelor și de protecție a speciilor sălbatice de floră și faună, inclusiv a celor migratoare, cu respectarea alternativei și a condițiilor impuse prin acordul de mediu, precum și automonitorizarea până la îndeplinirea acestora (art.49(5); - obligația deținătorilor, cu orice titlu, de suprafețe terestre și acvatice supuse refacerii ecologice sau aflate într-o arie naturală protejată de a aplica și/sau respecta măsurile stabilite de autoritatea competentă pentru protecția mediului; - scutirea de plată a impozitului pe teren (acordată pe baza unei confirmări emise de structura de administrare a ariei naturale protejate sau de autoritatea competentă pentru protecția mediului) a proprietarilor de terenuri extravilane situate în arii naturale supuse unor restricții de utilizare (art.50) etc.

Delta Dunării este cea mai mare și mai puțin afectată zonă umedă a Europei, constituind o regiune de importanță internațională⁵². Ea este în același timp deosebit de fragilă, mediul deltaic fiind

supus în ultimele decenii unei degradări grave, ca urmare a supradezvoltării navigației, exploatării neraționale a resurselor piscicole, agriculturii și operațiunilor de regularizare, poluării sub diferite forme. În realizarea angajamentelor internaționale și pentru constituirea unui regim adecvat de protecție și conservare a Deltei Dunării a fost elaborată și adoptată de către parlament o lege specială, respectiv Legea nr. 82 din 20 noiembrie 1993 privind constituirea Rezervației Biosferei „Delta Dunării”

Reprezentând totalitatea speciilor de animale (în sens larg), fauna prezintă importanță din punct de vedere juridic sub aspectul protecției animalelor (sălbaticice și domestice) și a păsărilor. Astfel, protecția animalelor sălbaticice și protecția animalelor domestice urmăresc finalități diferite: în primul rând, ocrotirea acestora de acte de cruzime, rele tratamente și abandon, iar în al doilea rând, protejarea lor față de captură, distrugere și comercializare, ca acte care pot duce la dispariția speciilor.

1.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Indicați categoriile de arii naturale protejate prevăzute de legislația românească.
- 2) Care este documentația necesară pentru instituirea regimului de arie naturală protejată de interes național ?
- 3) Prezentați regimul juridic al protecției animalelor folosite în experimente științifice.

1.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
AL., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARPWORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

1.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați regimul juridic internațional complex de protecție a Rezervației Biosferei „Delta Dunării”.

Capitolul 2.

Dreptul protecției naturii 2

2.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate regimul juridic de protecție a solului, subsolului și ecosistemelor terestre.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

2.2. Conținut

2.2.1. Reguli generale

2.2.2. Regimul de protecție a solului

2.2.2.1. Protecția solului prin lucrări de amenajări și îmbunătățiri
funciare

2.2.2.2 Protecția prin împădurire a terenurilor degradate

2.2.2.3. Sancțiuni

2.2.3. Protecția subsolului

2.2.3.1. Regimul de explorare, dezvoltare și exploatare a petrolului

2.2.4. Protecția ecosistemelor forestiere

2.2.4.1. Regimul fondului forestier proprietate publică a statului

2.2.4.2. Regimul fondului forestier proprietate privată

2.2.4.3. Regimul vegetației forestiere din afara fondului forestier

2.2.4.4. Răspunderi și sancțiuni

2.2.5. Regimul silvic

2.2.1. Reguli generale

Conform art.65 al Ordonanței de urgență nr.195/2005, protecția solului, a subsolului și a ecosistemelor terestre se efectuează prin măsuri adecvate de gospodărire, conservare, organizare și amenajare a teritoriului, care sunt obligatorii pentru toți deținătorii, cu orice titlu, ceea ce înseamnă instituirea unui regim superior de domenialitate ecologică. Reglementarea-cadru privind protecția mediului prevede că: - se instituie modalități legale de investigare și evaluare a poluării solului și subsolului, remedierea în zonele în care solul, subsolul și ecosistemele terestre au fost afectate și cele referitoare la protecția calității solului, subsolului și a ecosistemelor terestre; - se stabilește sistemul de monitorizare a calității mediului geologic în scopul evaluării stării actuale și a tendințelor de evoluție a acestuia (de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, cu consultarea celorlalte autorități publice centrale competente) (art.66); - se organizează și exercită controlul respectării reglementărilor legale privind protecția, conservarea, amenajarea și folosirea judicioasă a solului, a subsolului și a ecosistemelor terestre, de către autoritățile publice pentru

protecția mediului, precum și, după caz, de alte autorități ale administrației publice competente, potrivit dispozițiilor legale (art.67). Legea instituie, totodată, obligații specifice, în funcție de poziția juridică a titularilor și obiectul supus protecției. Astfel, deținătorii de terenuri, cu orice titlu, precum și orice persoană fizică sau juridică care desfășoară o activitate pe un teren, fără a avea un titlu juridic, au următoarele obligații: a)să prevină, pe baza reglementărilor în domeniu, deteriorarea calității mediului geologic definit de lege ca ansamblul structurilor geologice de la suprafața pământului în adâncime: sol, ape subterane, formațiuni geologice); b)să asigure luarea măsurilor de salubritate a terenurilor neocupate productiv sau funcțional, în special a celor situate de-a lungul căilor de comunicații rutiere, feroviare și de navigație; c)să respecte orice alte obligații prevăzute de reglementările legale în domeniu. (art.68) De asemenea, deținătorii cu orice titlu ai fondului forestier, ai vegetației forestiere din afara fondului forestier și ai pajiștilor, precum și orice persoană fizică sau juridică care desfășoară o activitate pe un astfel de teren, fără a avea un titlu juridic, au următoarele obligații: a)să mențină suprafața împădurită a fondului forestier, a vegetației forestiere din afara fondului forestier, inclusiv a jnepenișurilor, tufișurilor și pajiștilor existente, fiind interzisă reducerea acestora, cu excepția cazurilor prevăzute de lege; b)să exploateze masa lemnoasă în condițiile legii precum și să ia măsuri de reîmpădurire și, respectiv de completare a regenerărilor naturale; c)să gestioneze corespunzător deșeurile de exploatare rezultate, în condițiile prevăzute de lege; d)să asigure respectarea regulilor silvice de exploatare și transport tehnologic al lemnului, stabilite conform legii, în scopul menținerii biodiversității pădurilor și a echilibrului ecologic; e)să respecte regimul silvic în conformitate cu prevederile legislației în domeniul silviculturii și protecției mediului; f)să asigure aplicarea măsurilor specifice de conservare pentru pădurile cu funcții speciale de protecție, situate pe terenuri cu pante foarte mari, cu procese de alunecare și eroziune, pe grohotișuri, stâncării, la limita superioară de altitudine a vegetației forestiere, precum și pentru alte asemenea păduri; g)să respecte regimul silvic stabilit pentru conservarea vegetației lemnoase de pe pășunile împădurite care îndeplinesc funcții de protecție a solului și a resurselor de apă; h)să asigure exploatarea rațională, organizarea și amenajarea pajiștilor, în funcție de capacitatea de refacere a acestora; i)să exploateze resursele pădurii, fondul cinegetic și piscicol, potrivit prevederilor legale în domeniu; j)să exploateze pajiștile, în limitele bonității, cu numărul și speciile de animale și în perioada stabilită, în baza studiilor de specialitate și a prevederilor legale specifice; k)să protejeze patrimoniul forestier, cinegetic, piscicol și al pajiștilor din cadrul ariilor naturale protejate, în termenii stabiliți prin planurile de management și regulamentele specifice; l)să sesizeze autoritățile pentru protecția mediului despre accidente sau activități care afectează ecosistemele forestiere sau alte asemenea ecosisteme terestre. (art.69)

2.2.2. Regimul de protecție a solului

Protecția și ameliorarea solului se realizează prin lucrări de prevenire și de combatere a proceselor de degradare și poluare a solului provocate de fenomene naturale sau cauzate de activități economice și sociale. Reglementările legale actuale consacră principiul prevenirii și, respectiv, combaterii proceselor de degradare și poluare a solului, determinate fie de fenomene naturale, fie de activități economico-sociale. În acest scop, în virtutea prevederii constituționale conform căreia dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului (art. 44 (7) din Constituție), a fost consacrată o obligație generală, deopotrivă în sarcina deținătorilor de terenuri și a autorităților publice, de întocmire a studiilor și proiectelor lucrărilor de protecție și ameliorare a solului și de executare a lor. Deținătorii de terenuri pot executa prin forțe proprii aceste lucrări, iar când aceștia nu au asemenea posibilități, execuția de către unitățile specializate se face tot prin grija lor. Ca efect al obligației de protecție ce incumbă acestora, studiile și proiectele necesare se întocmesc la cerere, iar cheltuielile pentru efectuarea lucrărilor în cauză se suportă, parțial sau total, de către stat, în limita alocației bugetare aprobate pe baza notelor de fundamentare elaborate și

avizate conform legii. Rolul primordial revine în acest sens instituției perimetrului de ameliorare, cuprinzând ansamblul regulilor juridice vizând recuperarea pentru utilizarea agricolă sau silvică a terenurilor care, prin degradare și poluare, și-au pierdut total sau parțial această capacitate (introdusă prin Legea nr. 18/1991 a fondului funciar, modificată și completată prin Legea nr. 169/1997 și Legea nr.247/2005). Astfel, potrivit art. 82 din lege, terenurile care, prin degradare și poluare, și-au pierdut, total sau parțial, capacitatea de producție pentru culturi agricole sau silvice vor fi constituite în perimetru de ameliorare. Grupele de terenuri care intră în acest regim se stabilesc de către Ministerul Agriculturii, Alimentației și Dezvoltării Rurale și Ministerul Mediului și Pădurilor, la propunerile ce au la bază situațiile înaintate de comune, orașe și municipii. Procedura respectivă este stabilită prin Regulamentul privind stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 786/1993. Potrivit actului normativ, se constituie în perimetre de ameliorare toate terenurile degradate sau neproductive, indiferent de proprietar, a căror punere în valoare este necesară din punctul de vedere al protecției solului, regimului apelor, îmbunătățirii condițiilor de mediu și al diversității biologice. Sunt considerate terenuri degradate terenurile care, prin eroziune, poluare sau prin acțiunea altor factori antropici, și-au pierdut total sau parțial capacitatea de producție pentru culturi agricole sau silvice, și anume: a) terenuri cu eroziune de suprafață foarte puternică și excesivă, indiferent de folosință; b) terenuri cu eroziune în adâncime (ogașe, ravene, torenți); c) terenuri afectate de alunecări active, prăbușiri, surpări și curgeri noroioase; d) terenuri nisipoase expuse erodării de către ape sau vânt; e) terenuri cu aglomerări de pietriș, bolovăniș, grohotiș, stâncării și depozite de aluviuni torențiale; f) terenuri cu exces permanent de umiditate și mlaștini; g) terenuri săratate și acide; h) terenuri poluate cu substanțe chimice, petroliere sau noxe; i) terenuri ocupate cu halde miniere, deșeuri industriale și/sau menajere, gropi de împrumut; j) terenuri neproductive; k) terenuri cu biocenoze afectate sau distruse. Terenurile degradate și poluate, incluse în perimetrul de ameliorare, sunt scutite de taxe și impozite către stat, județ sau comună, pe timpul cât durează ameliorarea lor. Fondurile necesare pentru cercetarea, proiectarea și executarea lucrărilor prevăzute în proiectele de amenajare și punere în valoare a terenurilor cuprinse în aceste perimetre se asigură de la bugetul de stat. Legea menționează că aceste fonduri pot fi sporite prin participarea comunelor (orașelor) și a județelor, prin contribuția în bani sau în muncă a tuturor celor interesați (deținătorii de terenuri, locuitorii sau persoanele juridice care trag foloase din realizarea acestor lucrări). În cazul în care se constată că anumite suprafețe au fost scoase din producția agricolă sau silvică, prin degradarea sau poluarea solului, din cauza faptei culpabile a unor persoane fizice sau juridice, proprietarii, consiliul sau autoritatea administrativă județeană (agricolă sau silvică) poate cere suportarea de către culpabil a cheltuielilor necesitate de lucrările de refacere și de ameliorare a solului. În aceste cazuri este vorba despre o acțiune în fața instanțelor de drept comun.

2.2.2.1. Protecția solului prin lucrări de amenajări și îmbunătățiri funciare

Amenajările de îmbunătățiri funciare contribuie, prin efectul lor, la protecția și ameliorarea mediului. Acestea reprezintă lucrări hidrotehnice complexe și agropedoameliorative care se realizează în scopul prevenirii și înlăturării acțiunii factorilor de risc - secetă, exces de apă, eroziunea solului și inundații, precum și poluare – pe terenurile cu orice destinație, indiferent de proprietar, contribuind astfel la valorificarea capacității de producție a terenurilor și a plantelor, precum și la introducerea în circuitul economic a terenurilor neproductive. Regimul juridic general în domeniu este stabilit prin Legea îmbunătățirilor funciare nr. 138/2004. La baza acestei activități legea așează următoarele principii (art.4): a)exploatarea echitabilă a amenajărilor de îmbunătățiri funciare, sistemelor de irigații sau desecare și drenaj și a lucrărilor de apărare împotriva inundațiilor și combatere a eroziunii solului pentru asigurarea protecției intereselor tuturor beneficiarilor; b)consultarea și, după caz, implicarea beneficiarilor, organizațiilor neguvernamentale și a altor reprezentanți ai societății civile în luarea deciziilor în scopul promovării adoptării raționale,

eficiente și transparente a acestora; c) realizarea, în principal, de către proprietarii de teren, individual sau prin organizațiile de îmbunătățiri funciare ori federațiile de organizații de îmbunătățiri funciare a exploatarei, întreținerii și reparațiilor amenajărilor de îmbunătățiri funciare situate pe terenurile pe care le dețin, inclusiv a lucrărilor de reabilitare, executare de investiții și suportarea costurilor acestor activități; statul intervine prin Administrație și prin alocarea de fonduri de la bugetul de stat în completarea surselor proprii ale Administrației sau ale beneficiarilor amenajărilor declarate de utilitate publică, în cazurile în care proprietarii de teren nu pot desfășura ei înșiși activități de îmbunătățiri funciare; d) exploatarea amenajărilor de îmbunătățiri funciare astfel încât să se prevină folosirea inefficientă a apei, excesul de umiditate, eroziunea și poluarea solului și să se promoveze protecția mediului în conformitate cu standardele de mediu. Caracterul de protecție al îmbunătățirilor funciare pentru sol rezultă din obiectivele sale legal consacrate: a) asigurarea protecției terenurilor de orice fel și a oricăror categorii de construcții față de inundații, alunecări de teren și eroziuni, precum și protecției lacurilor de acumulare împotriva colmatării și regularizarea cursurilor de apă; b) asigurarea unui nivel corespunzător de umiditate a solului, care să permită sau să stimuleze creșterea plantelor, incluzând plantațiile vitipomicole, culturile agricole și silvice; c) asigurarea ameliorării solurilor acide, săratate și nisipoase, precum și protecția împotriva poluării.

2.2.2.2 Protecția prin împădurire a terenurilor degradate

Prin Ordonanța Guvernului nr. 81 din 25 august 1998 (aprobată prin Legea nr. 107 din 16 iunie 1999) s-au instituit unele măsuri pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate.

Sunt considerate terenuri degradate, în înțelesul acestei ordonanțe, terenurile care, prin eroziune, poluare sau acțiunea distructivă a unor factori antropici, și-au pierdut definitiv capacitatea de producție agricolă, dar pot fi ameliorate prin împădurire, și anume: a) terenurile cu eroziune de suprafață foarte puternică și excesivă; b) terenurile cu eroziune de adâncime – ogașe, ravene, torenți; c) terenurile afectate de alunecări active, prăbușiri, surpări și scurgeri noroioase; d) terenurile nisipoase expuse erodării de către vânt sau apă; e) terenurile cu aglomerări de pietriș, bolovăniș, grohotiș, stâncării și depozite de aluviuni torențiale; f) terenurile cu exces permanent de umiditate; g) terenurile săratate sau puternic acide; h) terenurile poluate cu substanțe chimice, petroliere sau noxe; i) terenurile ocupate cu halde miniere, deșeuri industriale sau menajere, gropi de împrumut etc.; j) terenuri cu biocenoză afectate sau distruse; k) terenuri neproductive. Fac obiectul împăduririi și, în consecință, al acțiunii de ameliorare următoarele categorii de terenuri degradate, în funcție de natura proprietății: a) terenurile degradate proprietate publică a statului; b) terenurile degradate proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale (comune, orașe și municipii); c) terenurile degradate proprietate privată. Terenurile degradate care pot fi ameliorate prin împădurire se constituie, în acest scop, în perimetre de ameliorare. Identificarea, delimitarea și constituirea perimetrelor de ameliorare la nivelul localităților se fac de către o comisie stabilită prin decizia prefectului, la propunerea directorului general al Direcției Generale pentru Agricultură și Alimentație și urmează regimul general stabilit în acest sens prin Legea nr. 18/1991 (art. 82). Terenurile degradate constituite în perimetre și propuse a fi ameliorate prin împădurire vor fi scoase din evidența terenurilor cu folosințe agricole productive sau a terenurilor neproductive, cu aprobarea Ministerului Agriculturii, Alimentației și Dezvoltării Rurale, și vor fi înregistrate ca „terenuri neproductive destinate a fi împădurite”, potrivit normelor metodologice ce vor fi emise de către Ministerul Agriculturii și Alimentației în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe. Terenurile degradate prevăzute la art. 3 vor fi împădurite de către deținătorii lor legali, prin unități specializate. Materialul biologic se asigură de către Regia Națională a Pădurilor, pe bază contractuală, sau de către alți producători, iar lucrarea se va executa cu asistența

tehnică gratuită a personalului silvic de specialitate. Terenurile degradate proprietate publică, cu eroziune de adâncime, constituite în perimetre de ameliorare prin împădurire se pot transmite, cu acordul părților, fără plată, în administrarea Regiei Naționale a Pădurilor. Transmiterea se aprobă prin hotărâre a guvernului, cu avizul Ministerului Agriculturii, Alimentației și Dezvoltării Rurale și al Ministerului Mediului și Gospodării Apelor, în condițiile în care suprafața terenului este de regulă de minimum 5 hectare, în cazul trupurilor izolate, și indiferent de suprafață, în cazul terenurilor limitrofe fondului forestier proprietate publică a statului. Sursele de finanțare pentru întocmirea documentațiilor tehnico-economice ale lucrărilor de ameliorare, pentru împădurirea terenurilor degradate și cele legate de lucrări de ameliorare, de întreținerea și paza respectivelor lucrări, până la recepția definitiv, sunt: a) fondul de ameliorare a fondului funciar; b) alocații de la bugetul de stat; c) alocații de la bugetele locale ale comunelor, orașelor, municipiilor și județelor; d) sponsorizări de la societăți comerciale, fundații ș.a.; e) surse financiare externe nerambursabile sau credite externe pe termen lung; f) contribuția benevolă a persoanelor fizice sau juridice interesate de executarea lucrărilor de ameliorare; g) fondul de conservare și regenerare a pădurilor; h) despăgubirile legale datorate de către persoanele fizice sau juridice vinovate de degradarea solului, stabilite de instanța competentă, la cererea unităților locale sau centrale de specialitate în domeniul agriculturii, silviculturii sau protecției mediului; i) alte surse legale.

Ministerul Mediului și Pădurilor, în calitate de coordonator tehnic al acțiunilor de ameliorare a terenurilor degradate, solicită anual includerea în bugetul de stat a fondurilor necesare pentru împădurirea în anul următor a terenurilor degradate.

2.2.2.3. Sancțiuni

Potrivit art. 15 din Ordonanța Guvernului nr. 81/1998, împiedicarea sub orice formă de către persoanele fizice a executării programelor de împădurire aprobate constituie infracțiune și se pedepsește conform legii. Constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani distrugerea plantațiilor silvice în perimetrele de ameliorare (art. 15). Drept contravenție este prevăzut pășunatul pe terenurile degradate împădurite, constituite în perimetrele de ameliorare. Proprietarii de terenuri degradate care beneficiază de material biologic destinat împăduririi al cărui cost nu l-au suportat și refuză utilizarea sa sau îl utilizează în alte scopuri vor fi sancționați cu amendă, a cărei valoare va fi egală cu cea a materialului de împădurit, multiplicată de cinci ori și a cărei natură juridică este aceea de sancțiune specifică de drept al mediului. În aceste cazuri, persoanele vinovate vor suporta și despăgubirea corespunzătoare costului materialului biologic destinat împăduririi, care se varsă la fondul de ameliorare a fondului funciar sau la fondul de conservare și regenerare a pădurilor, după caz. Executarea lucrărilor de ameliorare a terenurilor prin împădurire este obligatorie atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice, în cazurile în care organele centrale și locale care răspund de protecția mediului constată că neefectuarea acestor lucrări pune în pericol siguranța unor localități, a unor obiective de interes național sau viața populației din anumite zone. În cazurile în care persoanele fizice și juridice care dețin terenuri degradate proprietate privată nu sunt de acord cu executarea lucrărilor de ameliorare în condițiile prevăzute în prezenta ordonanță, Guvernul, la propunerea ministerelor interesate, va supune Parlamentului exproprierea prin lege, în regim de urgență, pentru utilitate publică, a terenurilor respective, cu prevederea unor măsuri compensatorii. Administrarea acestor terenuri se va face de către Regia Națională a Pădurilor.

2.2.3. Protecția subsolului

Resursele naturale ale subsolului constituie unul dintre factorii deosebit de importanți ai creșterii economice, ai dezvoltării generale. În condițiile în care materiile prime minerale sunt resurse limitate în volum și care nu se regenerează în timp, se constată un decalaj între cerințele economiei naționale în creștere și nivelul producției extractive, sub nivelul cerințelor și în continuă descreștere. Iată de ce problematica principală în privința resurselor subsolului o reprezintă astăzi acoperirea diferenței dintre cerințe și oferta autohtonă; printre căile importante în vederea realizării acestui obiectiv se află și ridicarea nivelului factorului de recuperare a rezervelor pe întreg lanțul tehnologic, prin gospodărirea eficientă și protecția lor corespunzătoare. Într-adevăr, în situația actuală, în care resursele naturale se reduc, iar la unele apare chiar spectrul epuizării, procesul de gestiune a acestor materii prime – în toate etapele sale – trebuie să poarte un pronunțat caracter de protecție și exploatare rațională. Un rol deosebit de important revine în acest sens dreptului, care este chemat ca, prin mijloace și forme proprii, să stimuleze și să asigure un procent cât mai ridicat de recuperare și o protecție cât mai deplină a rezervelor de materii prime minerale. În același timp, activitățile de explorare și exploatare a subsolului angajează și grave pericole pentru mediul ambiant; într-adevăr, o serie de acțiuni privind lucrările de extracție (mine, cariere), foraj (puțuri, sondaje) ori de stocaje subterane (de materii periculoase – hidrocarburi, produse chimice etc.) pot aduce atingeri grave și multiple vătămări stării naturii, vieții și sănătății umane.

2.2.3.1. Regimul de explorare, dezvoltare și exploatare a petrolului

Prin Legea petrolului (nr. 238/2004) s-a instituit un regim juridic specific pentru explorarea, dezvoltarea și exploatarea petrolului, definit drept substanțele minerale combustibile constituite din amestecuri de hidrocarburi naturale, acumulate în scoarța terestră și care, în condiții de suprafață, se prezintă în stare gazoasă, sub formă de gaze naturale sau lichidă, sub formă de țiței și condensat. Resursele de petrol situate în subsolul țării și al platoului continental românesc al Mării Negre, fac obiectul exclusiv al proprietății publice și aparțin statului român. Toate datele și informațiile, indiferent de modalitatea de stocare, obținute ca urmare a efectuării de operațiuni asupra resurselor petroliere românești, aparțin statului român; utilizarea lor este supusă autorizării și respectării regulii confidențialității. Operațiunile petroliere (respectiv activitățile de explorare, dezvoltare, exploatarea și abandonarea unui zăcămint petrolier, înmagazinarea subterană, transportul și tranzitul petrolului pe conducte magistrale, precum și operarea terminalelor petroliere) se realizează de către persoane juridice, române sau străine, în condițiile legii, numai în cadrul unor perimetre stabilite în acest scop de către autoritatea competentă (art.3). Lucrările de dezvoltare și exploatare a zăcămintelor comerciale de petrol se pot executa numai pentru rezerve confirmate de autoritatea competentă, la propunerea titularului, potrivit unei proceduri speciale. Efectuarea de operațiuni petroliere pe terenurile pe care sunt amplasate monumente istorice, culturale, religioase, situri arheologice de interes deosebit, rezervații naturale, zone de protecție sanitară și perimetre de protecție hidrogeologică a surselor de alimentare cu apă, precum și instituirea dreptului de servitute pentru operațiunile petroliere pe astfel de terenuri sunt interzise. (art.12(1) Titularul acordului petrolier este ținut să respecte obligațiile de mediu și să folosească, cu respectarea prevederilor legale în domeniul gospodăririi apelor, surse de apă de suprafață sau subterane, necesare desfășurării operațiunilor petroliere. Executarea de operațiuni petroliere fără autorizațiile prevăzute de lege sau dacă i s-a retras acordul și/sau autorizația privind protecția mediului constituie o cauză de reziliere a concesiunii de către autoritatea competentă (art.42. lit.d). De asemenea, concesionarii răspund patrimonial până la refacerea tuturor factorilor de mediu afectați de operațiunile petroliere, în conformitate cu planul de refacere a mediului, aprobat de autoritatea competentă de mediu, care reprezintă ansamblul măsurilor de refacere și reabilitare a mediului în perimetrul de explorare/exploatare, ținându-se cont și de opțiunile colectivităților locale privind utilizarea postînchidere a perimetrului și care conține proiectul tehnic de realizare a acestora.

2.2.4. Protecția ecosistemelor forestiere

Asigurarea gestionării durabile a pădurilor și dezvoltarea unei silviculturi multifuncționale pe termen lung, care satisface nevoile societății reprezintă obiectul definitoriu al Planului forestier de acțiune al Uniunii Europene pentru perioada 2007-2011, care trebuie adaptat și particularizat la nivelul celor 27 de state membre, inclusiv România. Principalele obiective ale acestuia se referă la conservarea și protecția ecosistemelor terestre, îmbunătățirea competitivității sectorului forestier și creșterea utilizării durabile a serviciilor și produselor forestiere, respectiv menținerea și sporirea funcțiilor de protecție a pădurilor. Percepută mai ales ca o legislație de natură preponderent economică (și, în consecință, aferentă preocupărilor ministerului agriculturii), și într-o măsură necorespunzătoare afectată de imperativul protecției mediului, legislația silvică românească cunoaște puține modificări formale și transformări de conținut în această perioadă. Dimpotrivă, se înregistrează chiar o serie de regrese din perspectivă environmentală, impusă de aderarea la schimbarea Europeană.

Deși face distincția dintre domeniul public și domeniul privat, actul normativ utilizează două noțiuni (concepte) fundamentale, cu semnificație globală: fondul forestier național și vegetația forestieră din afara acestuia. Astfel, pădurile, terenurile destinate împăduririi, cele care servesc nevoilor de cultură, producție ori administrație silvică, iazurile, albiile pâraielor, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice, indiferent de natura dreptului de proprietate, constituie fondul forestier național (art. 1). Considerat bun de interes național, fondul forestier național, indiferent de forma de proprietate, publică sau privată, este supus regimului silvic (art. 9), ce constituie un sistem de norme tehnice silvice, economice și juridice privind amenajările, cultura, exploatarea, protecția și paza acestui fond, având ca finalitate asigurarea gospodăririi durabile a ecosistemelor forestiere, elaborat și controlat în privința aplicării sale de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură. Ca atare regimul proprietății private asupra fondului forestier este afectat de un regim special de domenalitate, fără a pierde caracterul de regim al dreptului privat. Modul de gospodărire a fondului forestier proprietate privată este stabilit prin amenajamente silvice și se exercită în conformitate cu regimul silvic și cu regulile privind protecția mediului (art. 64, alin. 2). Rezultă deci, în concluzie, că noțiunea (conceptul) de fond forestier național nu se substituie și nu se suprapune celor de fond public și fond privat, îndeplinind în primul rând o funcție de protecție, conservare și gospodărire durabilă, prin consacarea și aplicarea unui regim minimal comun. În consecință, la nivel concret, regimul aplicabil unei anumite păduri, unui anumit teren cu destinație forestieră este desemnat de natura proprietății publice sau private căreia îi aparține, la care se adaugă regimul silvic. Stipulând că dreptul de proprietate asupra terenurilor care constituie fondul forestier național se exercită în conformitate cu prevederile sale (art. 4, alin. 2), Legea nr. 26/1996 stabilește o serie de dispoziții comune aplicabile fondului forestier proprietate publică și fondului forestier proprietate privată, respectiv în privința controlului circulației materialelor lemnoase și al instalațiilor de transformat lemn rotund în cherestea, și referitoare la fondul cinegetic și fondul piscicol din apele de munte. În calitatea sa de avuție de interes național ocrotită de lege, acest fond este în administrarea, ocrotirea, gospodărirea unitară și rațională a autorității publice centrale care răspunde de silvicultură. La rândul său, vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier național este constituită din vegetația forestieră de pe pășunile împădurite, perdelele forestiere de protecție a terenurilor agricole, plantațiile și perdelele forestiere de protecție, zonele verzi, parcurile dendrologice etc. (art. 6). Aceasta este supusă, indiferent de forma de proprietate, unor norme tehnice silvice și de pază, precum și de circulație și transport pentru materialul lemnos recoltat, unei norme emise de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, care controlează aplicarea și respectarea lor.

2.2.4.1. Regimul fondului forestier proprietate publică a statului

Administrarea acestui fond se realizează de către Regia Națională a Pădurilor, care funcționează pe bază de gestiune economică și autonomie financiară și exercită atribuții de serviciu public cu aspect silvic. Gospodărirea fondului forestier proprietate publică se realizează conform amenajamentelor silvice, care constituie bază a cadastrului forestier și a titlului de proprietate a statului și se stabilesc în raport cu obiectivele ecologice și socioeconomice, țelurile de gospodărire și măsurile necesare pentru realizarea lor. Reconstrucția ecologică, regenerarea și îngrijirea pădurilor se realizează pe calea unor modalități precum: aplicarea regimului codrului, regimului crângului (numai în privința arboretelui), acordarea priorității regenerării speciilor de tipul natural fundamental, împădurirea și reîmpădurirea terenurilor degradate, conservarea resurselor genetice forestiere. Protecția pădurilor vizează asigurarea stării de sănătate a lor (prin măsuri de prevenire și de combatere a dăunătorilor și bolilor, indiferent de forma de proprietate a acestora) și obligația persoanelor juridice și fizice care desfășoară activități ce pot aduce prejudicii, prin poluare, fondului forestier de a lua toate măsurile necesare pentru respectarea indicatorilor de calitate a aerului, apei și solului. Paza fondului forestier împotriva tăierilor ilegale de arbori, furturilor, distrugerilor, degradărilor, pășunatului, braconajului și altor fapte păgubitoare, precum și măsurile de prevenire și stingere a incendiilor se asigură de către Regia Națională a Pădurilor. Exploatarea masei lemnoase se face în conformitate cu prevederile amenajamentelor silvice și ale instrucțiunilor privind termenele, modalitățile și epocile de recoltare, scoatere și transport al produselor lemnoase ale pădurii, emise de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură. Volumul maxim de masă lemnoasă ce se poate recolta anual din păduri se aprobă prin hotărâre a guvernului în limita posibilităților stabilite prin amenajamente silvice pe fiecare unitate de producție și în funcție de natura produselor. Asigurarea integrității și dezvoltării fondului forestier național constituie o preocupare fundamentală, de interes național (art. 50). În acest context, se consacră dreptul de preemțiune al statului la toate vânzările de bună voie sau silite, la preț și în condiții egale, pentru enclavele din fondul forestier proprietate publică și terenurile limitrofe acestuia, precum și pentru terenurile acoperite cu vegetație forestieră (art. 52). În literatura juridică s-a afirmat că am fi în prezența unui drept subiectiv civil, legal, patrimonial, incesibil și temporar, recunoscut statului în calitatea sa de persoană juridică, în temeiul căruia acesta poate dobândi proprietatea terenurilor ce constituie enclave din fondul forestier proprietate publică sau sunt limitrofe acestui fond, precum și terenurile acoperite cu vegetație forestieră, în cazul vânzărilor, cu preferință față de orice cumpărător, la preț și în condiții egale. Pentru considerațiile pe care le vom expune mai jos, considerăm că un atare punct de vedere nu poate fi acceptat în mare parte, întrucât se plasează exclusiv pe tărâmul dreptului civil clasic, ignorând particularitățile impuse de afirmarea dreptului mediului. Astfel, așa cum remarcă de altfel parțial și autorul, scopul acestei reglementări îl constituie dezvoltarea și protejarea fondului forestier național proprietate publică, iar măsura respectivă, adăugăm noi, decurge din calitatea acestuia de „bun de interes național“ (art. 5 din Legea nr. 26/1996). Dacă adăugăm și faptul că, potrivit art. 134(2), lit. d din Constituție, statul trebuie să asigure exploatarea resurselor naturale în concordanță cu interesul național, atunci se conturează clar că dreptul de preemțiune respectiv este recunoscut statului în calitate de subiect de drept public, și nu de persoană juridică de drept privat. Ca atare întreaga figură a dreptului de preemțiune prevăzut de art. 524, alin. 1 din Legea nr. 26/1996 trebuie văzută în contextul dreptului public, adică un fel de posibilitate conferită statului de a se substitui cumpărătorului potențial al unui imobil situat într-un teritoriu predeterminat, în cazul nostru enclavele din fondul forestier proprietate publică și terenurile limitrofe acestora, precum și pentru terenurile acoperite cu vegetație forestieră. Numai așa dreptul de preemțiune respectiv poate constitui un instrument al intervenției publice în materie de circulație a terenurilor forestiere, care este scopul direct al reglementării sale speciale. În acest sens, dreptul de preemțiune în materie silvică constituie un privilegiu real, de origine legală, și nu contractuală, iar recunoașterea sa este

făcută în scopuri de interes general. Așadar obiectivul acestui drept nu este atât cel de dobândire a unor terenuri, cum se întâmplă în dreptul civil, care rămâne o operațiune subsidiară, cât amenajarea silvică (corectarea perimetrelor forestiere), care ar putea fi afectată (perturbată) de interesele individuale. Un alt mijloc de realizare a acestui obiectiv îl reprezintă cumpărarea de terenuri degradate proprietate privată sau preluarea acestora, în caz de donații, de către Regia Națională a Pădurilor în vederea împăduririi. Reducerea suprafeței fondului forestier proprietate publică este interzisă. Ocuparea definitivă a unor terenuri din fondul forestier se face de regulă prin schimb. Transmiterea temporară de terenuri din acest fond pentru folosirea în alte scopuri decât producția silvică se aprobă potrivit legii.

2.2.4.2. Regimul fondului forestier proprietate privată

Administrarea acestui fond se face de către proprietarii săi, individual sau în asociații. Proprietarii de păduri și alte terenuri din fondul forestier proprietate privată au obligația să le gospodărească în conformitate cu regimul silvic și cu regulile privind protecția mediului; ei sunt obligați de asemenea să respecte prevederile amenajamentelor silvice și să asigure permanența pădurii (art. 64, alin. 2; art. 67). Modul de gospodărire a fondului forestier proprietate privată este stabilit prin amenajamente silvice. Deținătorii de păduri proprietate privată au obligația să le mențină în stare bună de sănătate și să execute la timp lucrările de igienă, precum și cele de protecție; tot ei au obligația să asigure paza acestora împotriva tăierilor ilegale de arbori, distrugerilor de semințe, incendiilor, furturilor, pășunatului neautorizat, precum și altor fapte păgubitoare.

2.2.4.3. Regimul vegetației forestiere din afara fondului forestier

Vegetația forestieră se administrează de către proprietarii acesteia, se gospodărește potrivit scopului pentru care a fost creată și este supusă unor norme tehnice silvice și de pază, precum și de circulație și transport pentru materialul lemnos recoltat emise de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură (art. 87). Deținătorii de terenuri cu vegetație forestieră din afara fondului forestier național au obligația să asigure paza acesteia, să ia măsuri de prevenire și stingere a incendiilor și să respecte dispozițiile cu privire la protecția pădurilor și circulația materialelor lemnoase.

Potrivit art. 111 din Legea nr. 26/1996, conservarea biodiversității și a peisajului forestier se asigură în principal prin constituirea de parcuri naționale și alte arii protejate în fondul forestier sau în vegetația forestieră din afara acestuia. Constituirea acestora se face la propunerea institutelor de specialitate și a altor foruri științifice, pe baza cercetărilor întreprinse în acest scop și se aprobă prin lege. Responsabilitatea administrării și gospodăririi parcurilor naționale și a celorlalte arii protejate din fondul forestier revine Regiei Naționale a Pădurilor.

2.2.4.4. Răspunderi și sancțiuni

Încălcarea prevederilor Codului silvic atrage, după caz, răspunderea disciplinară, materială, civilă, contravențională sau penală a persoanei vinovate. În articolele 96-104, Legea nr. 26/1996 stabilește infracțiunile silvice, cu un regim sancționator mai sever decât cel prevăzut prin Codul silvic din 1962. Este evidentă o ecologizare a acestora atât prin includerea în obiectul supus ocrotirii a unor aspecte legate de protecția mediului, cât și prin incriminarea ca agravantă a săvârșirii faptelor în arii forestiere protejate (art. 97, alineatul ultim). Obiectul juridic (care este complex) îl constituie relațiile sociale privitoare la gospodărirea durabilă și asigurarea integrității cantitative și calitative a fondului forestier, indiferent de natura dreptului de proprietate asupra elementelor componente. Pe de altă parte, sunt incluse în obiectul juridic și relațiile sociale referitoare la mediu, echilibrul

ecologic și alte valori naturale. Obiectul material al faptei penale reglementate de art. 96 îl constituie pădurile, terenurile sau apele din fondul forestier național, precum și semnele de hotar, împrejurimile ori reperele de marcare care au fost distruse, degradate sau mutate fără drept din locul lor. În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 97, 98, 100-102, obiectul material îl formează vegetația forestieră (arbori, puieți sau lăstari) tăiată sau scoasă fără drept din rădăcini, respectiv arbori doborâți sau ruși de fenomene naturale ori tăiați sau bunuri distruse, degradate sau aduse în stare de neîntrebuințare sau vătămate prin incendiere, pășunare ori ilegal marcate cu ciocanul silvic. La fapta incriminată în art. 103, obiectul material este jnepenișul distrus sau vătămat, iar la cea prevăzută în art. 99, ciocanul silvic de marcat falsificat. Subiectul activ nemijlocit (autorul) poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile cerute de lege (cetățeanul român sau străin domiciliat sau nu în România). În situația comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 97 și 98 de către personalul silvic cu atribuții de constatare a infracțiunilor și contravențiilor – adică de către persoanele nominalizate în art. 105 (pădurari, brigadieri, șefii districtelor silvice, inginerii și tehnicienii silvici de la ocoalele silvice, unitățile silvice, Regia Națională a Pădurilor și autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, precum și alți angajați împuterniciți de Regia Națională a Pădurilor și de autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură) – calitatea acestuia atrage agravarea răspunderii penale, în conformitate cu art. 104. Faptele penale prevăzute de Codul silvic, cu excepția a două variante, pot fi comise în toate formele de participație – coautorat, instigare, complicitate. Cele două variante privesc faptele prevăzute în art. 97, alin. 4, lit. a și art. 98, alin. 4, care, în ce privește participația, pot fi comise numai în forma instigării, deoarece, în situația cooperării a două sau mai multor persoane la săvârșirea împreună a infracțiunii – fie în calitate de coautori, fie în calitate de autori și complici – este realizată modalitatea agravată (calificată a acestor fapte). În raport cu urmarea imediată, unele infracțiuni silvice sunt infracțiuni de rezultat, iar altele, de pericol. În cazul infracțiunilor de rezultat trebuie să se verifice și să se stabilească raportul de cauzalitate dintre activitatea făptuitorului și consecințele arătate în textele legale. La infracțiunile de pericol, legătura de cauzalitate rezultă din însăși materialitatea faptelor – ex re. Latura subiectivă constă în vinovăția manifestată sub forma intenției directe sau indirecte – respectiv făptuitorii prevăd rezultatul acțiunilor pe care le săvârșesc și urmăresc (intenție directă) sau, după caz, acceptă producerea acestuia (intenție indirectă). Textele incriminatoare nu pretind, pentru realizarea infracțiunilor, existența unui anumit scop ori mobil. Consumarea infracțiunilor silvice survenite în momente diferite, specifice fiecăreia în parte.

2.2.5. Regimul silvic

După forma de proprietate, fondul forestier național este constituit din: a) fondul forestier proprietate publică a statului; b) fondul forestier proprietate publică a unitatilor administrativ-teritoriale (comune, orașe, municipii); c) fondul forestier proprietate privată a unităților de cult (parohii, schituri, mănăstiri), a instituțiilor de învățământ sau a altor persoane de drept privat; d) fondul forestier proprietate privată indiviză a persoanelor fizice (fosti compozitori, moșneni și razeși sau moștenitori ai acestora); e) fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice. Pădurile, prin funcțiile ecologice de protecție și socioeconomice pe care le îndeplinesc, constituie, indiferent de forma de proprietate, o avere de interes național de care beneficiază întreaga societate. În acest scop este necesară asigurarea gestionării durabile a pădurilor, prin stabilirea de măsuri concrete de administrare, regenerare, îngrijire, și exploatare. (art.1) Drept urmare indiferent de forma de proprietate, politica de punere în valoare economică, socială și ecologică a pădurilor este un atribut al statului. În condițiile respectării dreptului de proprietate, pădurile din România sunt administrate și gospodărite într-un sistem unitar, vizând valorificarea continuă, în folosul generațiilor actuale și viitoare, a funcțiilor lor ecologice și social-economice. (art.2) Ca atare, fondul forestier național, indiferent de forma de proprietate, este supus regimului silvic, care, reprezintă un sistem unitar de norme cu caracter tehnic silvic, economic și juridic, referitoare la amenajarea, paza,

protecția contra dăunătorilor, exploatarea și regenerarea pădurilor, în vederea asigurării gestionării durabile a ecosistemelor forestiere, a căror respectarea este obligatorie pentru toți proprietarii de păduri sau alți deținători. Normele tehnice silvice reglementează activitățile de amenajare și regenerare a pădurilor, protecție a pădurilor împotriva dăunătorilor, îngrijire (degajări, curățiri, rărituri), punere în valoare a masei lemnoase și de exploatare a lemnului, atât pentru pădurile, proprietate publică, cât și pentru pădurile proprietate privată. Normele tehnice actuale vor fi revizuite în termen de 6 luni de la intrare în vigoare a prezentei ordonanțe, prin grija autorității publice centrale care răspunde de silvicultură. Normele cu caracter economic se referă la totalitatea obligațiilor financiare ce revin proprietarilor de păduri, pentru asigurarea regenerării pădurilor, stării de sănătate a acestora, efectuării lucrărilor de amenajare, îngrijire și punere în valoare, precum și la modalitățile de finanțare. Normele juridice cuprind totalitatea reglementărilor cu specific silvic (legi, hotărâri și ordonanțe publice ale Guvernului, ordine și instrucțiuni ale autorității publice centrale care răspunde de silvicultură). La dobândirea dreptului de proprietate, proprietarii de păduri iau la cunoștință sub semnătura, prin grija autorității publice pentru silvicultură, de obligațiile pe care le au pentru respectarea regimului silvic. În vederea respectării reglementărilor referitoare la regimul silvic, proprietarii de păduri și deținătorii cu orice titlu au următoarele obligații: a) să elaboreze prin unități specializate, autorizate de autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, amenajamente silvice sau, pentru terenuri forestiere în suprafață de până la 30 ha, studii sumare de amenajare; b) să asigure paza pădurilor, în vederea prevenirii tăierilor ilegale, distrugerii sau degradării vegetației forestiere, pășunatului abuziv, braconajul și a altor fapte infracționale sau contravenționale; c) să execute lucrările necesare pentru prevenirea și combaterea bolilor și dăunătorilor pădurilor, stabilite de organele autorității publice pentru silvicultură, cu mijloacele proprii sau contra cost, prin unitățile silvice autorizate; d) să asigure respectarea măsurilor de prevenire și stingere a incendiilor și, după caz, dotarea cu mijloace de primă intervenție; e) să efectueze lucrările de împădurire și de ajutorare a regenerării naturale, potrivit prevederilor amenajamentelor silvice și ale normelor tehnice specifice; f) să efectueze lucrările de întreținere a plantațiilor și regenerărilor naturale până la realizarea stării de masiv; g) să execute la timp în conformitate cu prevederile amenajamentelor silvice și ale normelor tehnice specifice, lucrările de îngrijire a arboretelor- degajării, curățiri, rărituri tăieri de igienă; h) să execute tăieri de arbori numai după punerea în valoare și eliberarea documentelor specifice de către personalul silvic autorizat; i) să asigure, în conformitate cu prevederile amenajamentelor silvice și actelor normative în vigoare, întreținerea și repararea drumurilor forestiere aflate în proprietate. (art.8) În vederea gospodăririi durabile a pădurilor se interzic: a) defrișarea vegetației forestiere, respectiv înlăturarea acesteia și schimbarea folosinței ori destinației terenului, fără aprobarea autorității publice centrale care răspunde de silvicultură; b) desfășurarea de activități care produc degradarea solului și a malurilor apelor, distrugerea semințișului utilizabil și a arborilor nedestinați exploatarei. (art.8) Exploatarea masei lemnoase se face numai în conformitate cu prevederile amenajamentelor silvice și cu respectarea instrucțiunilor privind termenele, modalitățile și epocile de recoltare și transport al materialului lemnos din păduri, emise de autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură. Controlul respectării regimului silvic pentru întregul fond forestier național se exercită de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, prin structurile silvice, cu personalitate juridică aflate în subordinea acestora.

2.3. Rezumat

Protecția solului, a subsolului și a ecosistemelor terestre se efectuează prin măsuri adecvate de gospodărire, conservare, organizare și amenajare a teritoriului, care sunt obligatorii pentru toți deținătorii, cu orice titlu, ceea ce înseamnă instituirea unui regim superior de domenialitate ecologică.

Protecția și ameliorarea solului se realizează prin lucrări de prevenire și de combatere a proceselor de degradare și poluare a solului provocate de fenomene naturale sau cauzate de

activități economice și sociale. Reglementările legale actuale consacră principiul prevenirii și, respectiv, combaterii proceselor de degradare și poluare a solului, determinate fie de fenomene naturale, fie de activități economico-sociale. În acest scop, în virtutea prevederii constituționale conform căreia dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului (art. 44 (7) din Constituție), a fost consacrată o obligație generală, deopotrivă în sarcina deținătorilor de terenuri și a autorităților publice, de întocmire a studiilor și proiectelor lucrărilor de protecție și ameliorare a solului și de executare a lor.

În condițiile în care materiile prime minerale sunt resurse limitate în volum și care nu se regenerează în timp, se constată un decalaj între cerințele economiei naționale în creștere și nivelul producției extractive, sub nivelul cerințelor și în continuă descreștere. Iată de ce problematica principală în privința resurselor subsolului o reprezintă astăzi acoperirea diferenței dintre cerințe și oferta autohtonă; printre căile importante în vederea realizării acestui obiectiv se află și ridicarea nivelului factorului de recuperare a rezervelor pe întreg lanțul tehnologic, prin gospodărirea eficientă și protecția lor corespunzătoare.

Asigurarea gestionării durabile a pădurilor și dezvoltarea unei silviculturi multifuncționale pe termen lung, care satisface nevoile societății reprezintă obiectul definitoriu al Planului forestier de acțiune al Uniunii Europene pentru perioada 2007-2021, care trebuie adaptat și particularizat la nivelul celor 27 de state membre, inclusiv România.

După forma de proprietate, fondul forestier național este constituit din: a) fondul forestier proprietate publică a statului; b) fondul forestier proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale (comune, orașe, municipii); c) fondul forestier proprietate privată a unităților de cult (parohii, schituri, mănăstiri), a instituțiilor de învățământ sau a altor persoane de drept privat; d) fondul forestier proprietate privată indiviză a persoanelor fizice (fosti compozitori, muzicieni și artiști sau moștenitori ai acestora); e) fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice. Pădurile, prin funcțiile ecologice de protecție și socioeconomice pe care le îndeplinesc, constituie, indiferent de forma de proprietate, o avere de interes național de care beneficiază întreaga societate. În acest scop este necesară asigurarea gestionării durabile a pădurilor, prin stabilirea de măsuri concrete de administrare, regenerare, îngrijire, și exploatare.

2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Indicați obligațiile proprietarilor de terenuri privind protecția și ameliorarea solului.
- 2) Precizați natura dreptului de proprietate asupra resurselor naturale ale subsolului;
- 3) Prezentați principiile regimului juridic al fondului forestier național.

2.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
AL., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARP WORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

2.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați obligațiile proprietarilor privați de păduri, impuse de regimul silvic.

Capitolul 3.

Dreptul protecției naturii 3

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentat regimul juridic al protecției atmosferei, cu prezentarea formelor specifice de afectare.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Conținut

3.2.1. Definiții

3.2.2. Principii

3.2.3. Strategia națională pentru protecția atmosferei

3.2.4. Gestiunea protecției aerului

3.2.5. Măsuri naționale pentru protecția stratului de ozon

3.2.1. Definiții

Reglementările legale românești în vigoare utilizează termenul de „protecție a atmosferei“, spre deosebire de dreptul comunitar și cel internațional sau legislația din alte țări, care preferă expresia „protecția aerului“, care ni se pare mai adecvată în speță. În această situație, atât Ordonanța de urgență nr.195/2005, cât și Ordonanța de urgență nr. 243/2000 definesc atmosfera ca fiind „masa de aer care înconjoară suprafața terestră, incluzând și stratul protector de ozon“. Reglementarea specială folosește, totuși, și noțiunea de aer înconjurător, înțeles ca aerul troposferic, exclusiv cel din locurile de muncă, respectându-se astfel delimitarea clasică dintre mediu ambiant și mediul muncii. Ordonanța nr. 243/2000 cuprinde și alte definiții legale importante ale unor termeni precum: poluant, prag de alertă, marjă de toleranță, valoare-limită, valori de prag ș.a. Din păcate, nu există o definiție legală a noțiunii fundamentale de „poluare a aerului (atmosferei)“. Ordonanța de urgență nr.195/2005 cuprinde, totuși, o definiție generală a poluării. Potrivit Ordonanței de urgență nr. 243/2000, poluantul reprezintă „orice substanță introdusă direct sau indirect de către om în aerul înconjurător, care poate avea efecte dăunătoare asupra sănătății umane sau asupra mediului” ceea ce cuprinde o referire implicită la definiția Convenției din 1979. Prin prisma acestor definiții, poluarea atmosferică ne apare fie ca orice modificare a compoziției naturale ideale a aerului (atmosferei), fie ca orice emisie antrenând depășirea unui prag de calitate a aerului considerată periculoasă pentru om și mediu.

3.2.2. Principii

Cadrul juridic specific actual privește prevenirea, eliminarea, limitarea deteriorării și ameliorarea calității atmosferei, în scopul evitării efectelor negative asupra sănătății omului și asupra mediului ca întreg. Acțiunea juridică vizează reglementarea activităților care afectează sau care pot afecta calitatea atmosferei, direct sau indirect, desfășurate de către persoane fizice și juridice, conform strategiei naționale în domeniu. Stabilirea ca scop imediat al legii a „alinierii la normele juridice internaționale și la reglementările comunitare“ arată că dispozițiile sale trebuie completate și interpretate în sensul și spiritul acestora din urmă. Regimul juridic al protecției atmosferei are la bază „respectarea principiului de abordare integrată a protecției mediului“ (art. 2). Un alt principiu important al dreptului mediului, afirmat specific în domeniu, este cel al informării publice privind calitatea aerului înconjurător (art.21(1) și al obligației colective al tuturor autorităților publice de a asigura accesul la informația respectivă (art.21). Depășirea pragurilor de alertă se aduce la cunoștință publicului în mod operativ, prin cele mai eficiente mijloace de informare în masă, de către autoritatea de mediu competentă, indicându-se măsurile ce se impun pentru protecția populației și a mediului. Sunt aplicabile desigur și celelalte principii generale operante în domeniul dreptului mediului, precum: principiul precauției, „poluatorul plătește“, prevenirii, corectarea la sursă, regula folosirii celor mai bune tehnici disponibile care nu implică costuri excesive. În sfârșit, reglementarea-cadru în materie prevede expres că dispozițiile sale urmăresc și trebuie interpretate în sensul „asigurării dreptului fiecărei persoane la un mediu de calitate“ care, în acest context, reprezintă mai ales un drept la un aer de calitate.

3.2.3. Strategia națională pentru protecția atmosferei

Elaborată și actualizată periodic de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului și aprobată de Guvern, Strategia națională privind protecția atmosferei are următoarele obiective⁶²: • menținerea calității aerului înconjurător în zonele în care se încadrează în limitele prevăzute de normele în vigoare pentru indicatorii de calitate; • îmbunătățirea calității aerului înconjurător în zonele în care nu se încadrează în limitele prevăzute de normele în vigoare pentru indicatorii de calitate; • adoptarea măsurilor necesare pentru limitarea până la eliminare a efectelor negative asupra mediului în context transfrontier; • îndeplinirea obligațiilor asumate prin acordurile și tratatele internaționale la care România este parte și participă la cooperarea internațională în domeniu. După cum se poate observa, atât reglementarea legală, cât și strategia națională în materie nu urmăresc o puritate iluzorie a atmosferei, ci tind să limiteze și să păstreze poluarea aerului în limite care să nu o facă periculoasă pentru om și pentru mediu. Obiectivele de calitate a aerului, pragurile de alertă și valorile-limită sunt fixate prin ordin ministerial, în conformitate cu definițiile cuprinse în directivele Uniunii Europene. Astfel, obiectivele de calitate sunt „nivelul de concentrație de substanțe poluante în atmosferă, fixat pe baza cunoștințelor științifice, în scopul de a evita, de a preveni, de a reduce efectele nocive ale acestor substanțe pentru sănătatea umană ori pentru mediu, într-o perioadă dată; pragul de alertă este „nivelul peste care există un risc pentru sănătatea oamenilor în urma unei expuneri de scurtă durată și față de care trebuie să se ia măsuri imediate, conform legislației în vigoare“, iar valorile-limită reprezintă „nivelul fixat pe baza cunoștințelor științifice, în scopul evitării, prevenirii sau reducerii efectelor dăunătoare asupra sănătății omului sau mediului, care se atinge într-o perioadă dată și care nu trebuie depășit după ce a fost atins“.

3.2.4. Gestiunea protecției aerului

Acțiunea de gestionare a protecției aerului înconjurător are două componente principale: evaluarea și, respectiv, monitorizarea calității aerului și a nivelului emisiilor precum și controlul surselor de poluare (pe categorii). Evaluarea calității aerului înconjurător pentru teritoriul României se efectuează pe baza valorilor limită și a valorilor de prag, în raport cu standardele naționale și comunitare. Evaluarea și gestionarea calității aerului se asigură prin Sistemul național de evaluare și gestionare integrată a calității aerului, din care fac parte: Sistemul național de inventariere a emisiilor de poluanți atmosferici și Sistemul național de monitorizare a calității aerului. Instrumentele de realizare sunt planurile și programele de gestionare a calității aerului. La nivel central se elaborează Planul național de acțiune în domeniul protecției atmosferei, revizuit, după caz, în funcție de progresele din domeniul protecției atmosferei și de cerințele protecției mediului, ca parte integrantă a Planului național de acțiune pentru protecția mediului. În cadrul Sistemului național de inventariere a emisiilor de poluanți atmosferici se elaborează Inventarul național al emisiilor de poluanți atmosferici; în acesta este inclusă și evaluarea emisiilor de gaze cu efect de seră și a celor care afectează stratul de ozon. În plan sectorial acționează Programul național de reducere progresivă a emisiilor de dioxid de sulf, oxizi de azot, compuși organici volatili și amoniac, precum și Programul național de reducere a emisiilor de dioxid de sulf, oxizi de azot și pulberi provenite din instalații mari de ardere, cu reglementările legale aferente. Controlul, ca element al gestiunii urmează regula „la sursă”, admisă și promovată la nivelul dreptului comunitar, și, în acest context, este reglementat controlul surselor fixe și stipulate obligațiile titularilor de activitate, cel al surselor mobile și al surselor difuze și stabilite obligațiile utilizatorilor surselor mobile de poluare, precum și controlul produselor și al substanțelor care pot afecta calitatea atmosferei.

3.2.5. Măsurile naționale pentru protecția stratului de ozon

În vederea promovării acțiunilor necesare aplicării la nivel național a prevederilor Convenției de la Viena privind protecția stratului de ozon, a Protocolului de la Montreal (1987) și a Amendamentului la acesta (Londra 1990), precum și a legislației interne specifice, prin Hotărârea Guvernului nr. 243/1995 s-a constituit Comitetul Național pentru Protecția Stratului de Ozon (CNPSO) și s-au adoptat o serie de măsuri legate de obligațiile persoanelor fizice și juridice care produc, importă, exportă, recuperează, reciclează, regenerează, stochează, comercializează sau utilizează substanțele menționate în anexele Protocolului de la Montreal. De asemenea, prin Ordinul ministrului apelor, pădurilor și protecției mediului nr. 506 din 17 septembrie 1996 s-a aprobat Procedura de reglementare a activităților de import și export cu substanțe, produse și echipamente înscrise în anexele Protocolului de la Montreal privind substanțele care epuizează stratul de ozon. Potrivit acestuia, activitățile de import și/sau export cu substanțe, produse și echipamente înscrise în anexele A, B, C, D și E ale Protocolului de la Montreal sunt supuse eliberării acordului de mediu (de către autoritatea centrală în materie), care fundamentează emiterea licenței de import sau export (de către autoritatea centrală cu atribuții în domeniul comerțului). Prin Ordonanța Guvernului nr. 89/1999 (aprobată și modificată prin Legea nr. 159/2000) privind regimul comercial și introducerea unor restricții la utilizarea hidrocarburilor halogenate care distrug stratul de ozon s-a instituit un ansamblu de măsuri vizând importul, exportul, vânzarea, utilizarea, recuperarea, reciclarea și reglementarea substanțelor care epuizează stratul de ozon, aflate în stare pură sau amestecuri în care depășesc concentrația de 1%, exprimată în procente de masă, atunci când ele se află în vrac în containerele lor de transport, precum și a echipamentelor și produselor care conțin substanțele aferente (precizate în anexa actului normativ). Pentru atingerea obiectivelor Protocolului de la Montreal s-au stabilit astfel o serie de restricții privind regimul comercial și utilizarea hidrocarburilor halogenate care epuizează stratul de ozon, precum: interzicerea importului și

exportului substanțelor chimice prevăzute în anexă, al echipamentelor, tehnologiilor și produselor din sau către țările care nu sunt parte la protocol, a importului și exportului și punerea în circulație pe piață a substanțelor chimice prevăzute la pct. 4 din anexă (alte clorofluorocarburi total halogenate), importul unor substanțe chimice provenite din operațiuni de recuperare, reciclare sau regenerare, reexportul altora, importul, exportul și punerea în circulație a autovehiculelor de orice fel, inclusiv a navelor și aeronavelor echipate cu unități de aer condiționat, noi sau folosite, care funcționează cu substanțe chimice clasificate ș.a. (art. 3, alin. 1). În privința altor substanțe chimice s-a dispus măsura contingentării consumului (art. 3, alin. 2) pentru fiecare tip de substanțe și pentru fiecare perioadă cuprinsă între 1 ianuarie și 31 decembrie a fiecărui an. De asemenea, s-au interzis importul, exportul și punerea în circulație pe piață a aerosolilor care conțin substanțe clasificate periculoase pentru stratul de ozon, cu unele excepții, utilizarea anumitor substanțe chimice în sisteme noi de răcire industrială, la fabricarea unităților mobile de climatizare, a produselor de sterilizare și în alte domenii noi ori producerea pe teritoriul României, inclusiv în unele zonele libere, a substanțelor cuprinse în anexa 4, a stingătoarelor de incendii ș.a. Este vorba despre o particularizare la condițiile interne a obligațiilor prevăzute în Protocolul de la Montreal, cu amendamentele ulterioare. O atenție specială se acordă etichetării produselor și echipamentelor care conțin substanțe clasificate ca periculoase pentru stratul de ozon, în sensul obligației aplicării pe acestea a unei etichete, situate la loc vizibil, având inscripția „Conțin substanțe care epuizează ozonul”. Evident, operațiunile permise limitativ și condiționat sunt supuse obținerii acordului de mediu și celorlalte formalități vamale și de altă natură. În privința sancțiunilor, pe lângă cele tradiționale – contravenționale și penale – sunt prevăzute cumulativ și suspendarea acordului de mediu și interdicția de a mai desfășura activități cu substanțe calificate ca distructive de ozon pe o perioadă de trei ani de la constatarea încălcărilor prevederilor ordonanței. Prin Hotărârea Guvernului nr.58 din 22 ianuarie 2004 s-a aprobat Programul național de eliminare treptată a substanțelor care epuizează stratul de ozon, actualizat.

3.3. Rezumat

Ordonanța de urgență nr.195/2005, cât și Ordonanța de urgență nr. 243/2000 definesc atmosfera ca fiind „masa de aer care înconjoară suprafața terestră, incluzând și stratul protector de ozon”.

Cadrul juridic specific actual privește prevenirea, eliminarea, limitarea deteriorării și ameliorarea calității atmosferei, în scopul evitării efectelor negative asupra sănătății omului și asupra mediului ca întreg. Acțiunea juridică vizează reglementarea activităților care afectează sau care pot afecta calitatea atmosferei, direct sau indirect, desfășurate de către persoane fizice și juridice, conform strategiei naționale în domeniu.

Acțiunea de gestionare a protecției aerului înconjurător are două componente principale: evaluarea și, respectiv, monitorizarea calității aerului și a nivelului emisiilor precum și controlul surselor de poluare (pe categorii). Evaluarea calității aerului înconjurător pentru teritoriul României se efectuează pe baza valorilor limită și a valorilor de prag, în raport cu standardele naționale și comunitare. Evaluarea și gestionarea calității aerului se asigură prin Sistemul național de evaluare și gestionare integrată a calității aerului, din care fac parte: Sistemul național de inventariere a emisiilor de poluanți atmosferici și Sistemul național de monitorizare a calității aerului. Instrumentele de realizare sunt planurile și programele de gestionare a calității aerului. La nivel central se elaborează Planul național de acțiune în domeniul protecției atmosferei, revizuit, după caz, în funcție de progresele din domeniul protecției atmosferei și de cerințele protecției mediului, ca parte integrantă a Planului național de acțiune pentru protecția mediului.

În vederea promovării acțiunilor necesare aplicării la nivel național a prevederilor Convenției de la Viena privind protecția stratului de ozon, a Protocolului de la Montreal (1987) și a Amendamentului la acesta (Londra 1990), precum și a legislației interne specifice, prin Hotărârea Guvernului nr. 243/1995 sa constituit Comitetul Național pentru Protecția Stratului de Ozon (CNPSO) și s-au adoptat o serie de măsuri legate de obligațiile persoanelor fizice și juridice care

produc, importă, exportă, recuperează, reciclează, regenerează, stocază, comercializează sau utilizează substanțele menționate în anexele Protocolului de la Montreal.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Identificați în regimul juridic al protecției atmosferei aplicații ale principiilor generale operante în domeniul dreptului mediului.
- 2) Identificați atribuții ale autorităților publice locale în domeniul protecției atmosferei.
- 3) Precizați stadiul actual al implementării Strategiei naționale în domeniul schimbărilor climatice.

3.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
Al., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARP WORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

3.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați posibilitățile legale ale cetățenilor de a fi informați în legătură cu calitatea aerului în localitatea de reședință.

Capitolul 4.

Dreptul prevenirii și combaterii poluării 1

4.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentat regimul juridic al protecției apelor și ecosistemelor acvatice. Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. Conținut

4.2.1. Considerații generale

4.2.2. Statutul juridic general actual al apelor

4.2.3. Gospodărirea cantitativă și calitativă a resurselor de apă

4.2.4. Regimul de folosință a apelor

4.2.5. Avize, notificări, autorizații

4.2.5.1. Avize

4.2.5.2. Autorizația

4.2.5.3. Notificarea

4.2.6. Mecanismul economic din domeniul apelor

4.2.1. Considerații generale

Apa reprezintă un element indispensabil existenței vieții pe planetă, o resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă și limitată, materie primă pentru activități productive, sursă de energie și cale de transport și, nu în ultimul rând, un factor determinant în menținerea echilibrului ecologic. Deși acoperă trei pătrimi din suprafața Terrei și constituie 75% din țesuturile vii, iar la nivelul Universului este mai rară decât aurul, apa rămâne o resursă naturală limitată, inegal distribuită în timp și spațiu. La această situație contribuie mai mulți factori: repartizarea neuniformă geografică și temporal, calitatea diversă, fenomenul masiv și global de poluare ș.a. Cu precădere în ultimul secol, două fenomene majore – creșterea demografică și boom-ul tehnologic – au făcut ca consumul de apă și poluarea acesteia să ducă la o criză majoră, cu multiple implicații. Estimările arată că 70 la sută din apa consumată pe Glob (incluzând apa derivată din râuri și cea pompată din subteran) este utilizată pentru irigații, aproximativ 20 la sută, în industrie, și numai 10 procente sunt folosite în scopuri casnice. Urbanizarea, industrializarea și redirijarea apei spre sectoarele economice mai productive sunt fenomene care marchează starea actuală a calității acestei resurse și indică principalii factori de risc în domeniu. Degradarea și poluarea intensă a apelor de suprafață și subterane au adăugat noi dimensiuni acestei crize planetare. Așa se face că, astăzi, o persoană din cinci nu bea apă sigur potabilă, jumătate din populație este lipsită de condiții sanitare satisfăcătoare, și milioane de persoane mor în fiecare an de maladii provocate de poluarea apei. Totodată, reacționând la asemenea realități, reglementarea juridică tinde să confere accesului la apă (de

calitate) statutul de drept uman fundamental (fie ca unul de-sine-stătător, fie ca un aspect al dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic). Apa este indispensabilă mediului viu; degradarea și poluarea sa antrenează daune ecologice (atingeri ale faunei și florei), afectează activitățile turistice (plaje, pescuit, petrecerea timpului liber), agricultura (irigarea, piscicultura, concilicultură) și chiar industriei, atunci când apa devine improprie anumitor procese de fabricație. Ele reduc mai ales cantitatea de apă potabilă, fie alterându-i gustul, fie contaminând pânzele freatice care servesc la alimentarea umană. Prin amploarea și gravitatea sa, în condițiile în care apa nu poate fi înlocuită cu nimic, problematica acvatică constituie una dintre problemele ecologice globale majore ale secolului XXI.

4.2.2. Statutul juridic general actual al apelor

Potrivit art.136(2) din Constituția României, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, fac obiectul exclusiv al proprietății publice; bunurile proprietate publică sunt inalienabile, în condițiile legii organice ele pot fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate. Potrivit Legii nr.213 din 17 noiembrie 1998, privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia, fac parte din domeniul public al statului: apele de suprafață, cu albiile lor minore, malurile și cuvetele lacurilor, apele subterane, apele maritime interioare, faleza și plaja mării, cu bogățiile lor naturale și cu potențialul energetic valorificabil, marea teritorială și fundul apelor maritime, căile navigabile interioare (anexă, pct.3); canalele navigabile (pct.13), canalele magistrale și rețelele de distribuție pentru irigații, cu prizele aferente (pct.16), lacurile de acumulare și barajele acestora (19), digurile de apărare împotriva inundațiilor (pct.19), porturile maritime și fluviale (pct.22). Într-o reglementare mai veche, art.476 din Codul civil consideră ca „dependințe ale domeniului public” printre altele, „fluviile și râurile navigabile sau plutitoare, țărmurile, adăugirile către mal și locurile de unde s-a retras apa mării, porturile naturale sau artificiale, malurile unde trag vasele”. În privința apelor de izvor, potrivit art. 579 Cod civil, cel ce este proprietarul terenului este și proprietarul izvorului, deoarece izvorul face parte integrantă din fond. Astfel, legea prevede că „cel ce are un izvor pe proprietatea sa poate face orice întrebuințare cu dânsul, fără însă a vătăma dreptul ce proprietarul fondului inferior este dobândit sau prin vreun titlu sau prin prescripție asupra acestui izvor”. Proprietarul terenului poate opri apa izvorului și să o împiedice să curgă pe fondul inferior. Poate desființa izvorul sau să-i schimbe cursul. În caz de conflict cu vecinii, instanțele nu vor putea interveni, deoarece legea le permite să rezolve contestațiile numai în cazul în care apele sunt curgătoare. O dată trecând pe terenul vecin, apa izvorului devine, prin accesiune, proprietatea titularului acestui fond. Regula cuprinsă în art. 579 Cod civil are două excepții: a) proprietarul fondului vecin a dobândit un drept asupra izvorului și b) apa izvorului este necesară locuitorilor unei localități rurale. În acest ultim caz suntem în prezența unei limitări, a unei restricții aduse dreptului de proprietate.

4.2.3. Gospodărirea cantitativă și calitativă a resurselor de apă

Conceptul central în realizarea regimului juridic general al domeniului îl reprezintă cel de gospodărire a apelor, definită ca ansamblul activităților care, prin mijloace tehnice și măsuri legislative, economice și administrative, conduc la cunoașterea, utilizarea, valorificarea rațională, menținerea sau îmbunătățirea resurselor de apă pentru satisfacerea nevoilor sociale și economice, la protecția împotriva epuizării și poluării acestor resurse, precum și la prevenirea și combaterea acțiunilor distructive ale apelor. Gospodărirea apelor trebuie să considere ca un tot unitar apele de

suprafață și subterane, atât sub aspect cantitativ, cât și calitativ, în scopul dezvoltării durabile. Ea se desfășoară și se întemeiază pe cunoașterea științifică, complexă, cantitativă și calitativă a resurselor de apă ale țării, realizată printr-o activitate unitară și permanentă de supraveghere, observații și măsurători asupra fenomenelor hidrometeorologice și resurselor de apă, inclusiv de prognoze a evoluției naturale a acestora, ca și a evoluției lor sub efectele antropice, precum și prin cercetări multidisciplinare. Principalul instrument folosit în acest scop este programul de monitoring realizat conform unor anumite cerințe, stipulate de lege, în vederea evaluării coerente și cuprinzătoare a stării corpurilor de apă. Totalitatea bazelor de date meteorologice, hidrologice, hidrogeologice, de gospodărire cantitativă și calitativă a apelor constituie Fondul național de date de gospodărire a apelor, stabilit unitar de Administrația Națională „Apele Române”. Fondul național de date de gospodărire a apelor include și evidența apelor ce aparțin domeniului public din Cadastrul apelor. Modul de organizare a Fondului național de date hidrologice și de gospodărire a apelor și a Cadastrului apelor se stabilește de către autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul apelor, iar ținerea la zi a acestuia se asigură de Administrația Națională „Apele Române” (art.35 (5)). Gospodărirea apelor se bazează pe principiul solidarității umane și interesului comun, care presupun, spre realizare, colaborarea și cooperarea strânsă, la toate nivelurile administrației publice, a utilizatorilor de apă, a reprezentanților colectivităților locale și a populației pentru realizarea maximului de profit social (art.6(2)). Activitatea de gospodărire unitară, rațională și integrată a apelor se organizează și se desfășoară pe bazine hidrografice, ca entități geografice indivizibile de gospodărire cantitativă și calitativă a resurselor de apă. Cum România face parte din bazinul hidrografic internațional al fluviului Dunărea, pentru porțiunea din aceasta care este cuprinsă pe teritoriul românesc, inclusiv apele de coastă ale Mării Negre, autoritatea publică centrală din domeniul apelor elaborează planul de management al acestui bazin hidrografic internațional, pe baza schemelor directoare de management și amenajare a apelor. Gestionarea cantitativă și calitativă a resurselor de apă, cu respectarea regimului juridic în domeniu se realizează de Administrația „Apele Române” prin direcțiile de ape din subordinea acesteia, iar elaborarea strategiei și politicii naționale în domeniul gospodăririi apelor se realizează de către MMP. Gospodărirea cantitativă a apelor presupune obligația utilizatorilor de apă de a economisi apa prin folosire judicioasă (ceea ce implică folosirea celor mai bune tehnologii disponibile, care permit utilizarea unor cantități reduse de apă, precum și un consum mic de apă prin recircularea și/sau re folosirea apei), precum și cea de a asigura întreținerea și repararea instalațiilor proprii și, după caz, a celor din sistemele de alimentare cu apă și canalizare (art.12). Pentru a face față unui pericol sau consecințelor unor accidente, secetei, inundațiilor sau unui risc de lipsă de apă din cauza supraexploatării resursei, autoritățile publice sunt în drept să ia măsuri de limitare sau de suspendare provizorie a folosirii apei; în situația în care, din cauza secetei sau a altor calamități naturale, debitele de apă autorizate nu pot fi asigurate tuturor utilizatorilor autorizați, se aplică restricții temporare de folosire a resurselor de apă, stabilite prin planuri de restricții și folosire a apei în perioade deficitare, elaborate de direcțiile de ape, după consultarea utilizatorilor autorizați, cu avizul Administrației Naționale „Apele Române” și cu aprobarea comitetului de bazin, care se aduc la cunoștință publicului. Măsurile de restricții sunt obligatorii pentru toți utilizatorii de apă și se asimilează cu situația de forță majoră, iar autorizația de gospodărire a apelor se subordonează acestora (art.14). Gospodărirea calitativă se bazează pe regula generală conform căreia poluarea în orice mod a resurselor de apă este interzisă (art.15 (1)). Autoritățile publice stabilesc, în acest scop, norme de calitate a resurselor de apă legate de funcțiile apei, normele privind calitatea apei potabile, supravegherea, inspecția sanitară și gestiunea acesteia.

4.2.4. Regimul de folosință a apelor

Gospodărirea cantitativă și calitativă a apelor se realizează și prin reglementarea regimului de folosire a apelor. Dreptul de folosință a apelor de suprafață sau subterane, inclusiv a celor arteziene se stabilește prin autorizații de gospodărire a apelor și se exercită potrivit condițiilor astfel prevăzute și prevederilor legale în materie. Apele de suprafață sau subterane pot fi folosite liber, cu respectarea normelor sanitare și de protecție a calității apelor, pentru băut, adăpat, udat, spălat, îmbăiat și alte trebuințe gospodărești, în anumite condiții (art.9(2); apele interioare din afara zonelor de restricție pot fi utilizate liber, pe propria răspundere, de orice persoană fizică (art.9(3); utilizarea apelor subterane se face pe baza rezervelor determinate prin studii hidrogeologice (art.9 (4). Regimul juridic aferent este caracterizat prin următoarele reguli: ➤ Prioritatea satisfacerii cerințelor de apă ale populației față de folosirea apei în alte scopuri; au prioritate, față de alte folosințe, alimentarea cu apă pentru animale, refacerea rezervei intangibile de apă după incendii, precum și debitele necesare menținerii echilibrului ecologic al habitatului acvatic; ➤ Interzicerea restrângerii utilizării apei potabile pentru populație, în folosul altor activități (art.10); ➤ Apele subterane, corespunzătoare calitativ, sunt destinate în primul rând pentru alimentarea cu apă a populației și animalelor, precum și pentru asigurarea igienei și sănătății populației. ➤ Monitorizarea calității apei potabile, norme privind calitatea apelor utilizate pentru îmbăiere și referitoare la supravegherea, inspecția sanitară și controlul zonelor naturale utilizate pentru îmbăiere, precum și limitele de încărcare cu poluanți a apelor uzate evacuate în resursele de apă. Limitele de descărcare înscrise în avizul sau autorizația de gospodărire a apelor reprezintă limite maxime admise, iar depășirea acestora este depășită (art.15 (5). Pentru protecția resurselor de apă, legea stabilește o serie de interdicții (art.16), iar în scopul folosirii raționale și protejării calității resurselor de apă, se instituie o serie de obligații pentru utilizatorii de apă (art.17).

4.2.5. Avize, notificări, autorizații

Un alt instrument de prevenire și combatere a poluării apelor îl reprezintă controlul prealabil al activităților poluante pe calea obligativității unor avize, notificări și/sau autorizații administrative. Potrivit definiției legale, avizul și autorizația de gospodărire a apelor sunt acte ce condiționează din punct de vedere tehnic și juridic execuția lucrărilor construite pe ape sau în legătură cu apele și cu funcționarea sau exploatarea acestor lucrări, precum și funcționarea și exploatarea celor existente și reprezintă principalele instrumente folosite în administrarea domeniului apelor; acestea se emit în baza reglementărilor elaborate și aprobate de autoritatea administrației publice centrale cu atribuții în domeniul apelor.

4.2.5.1. Avize

Astfel, avizul de amplasament și avizul de gospodărire a apelor sunt avize conforme, cerute pentru efectuarea lucrărilor care se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele. Potrivit Legii apelor nr. 107/1996, amplasarea în zona inundabilă a albiei majore de obiective economice și sociale, inclusiv de noi locuințe, ca și amplasarea unor obiective și desfășurarea de activități în zonele de protecție ale platformelor meteorologice, precum și pe o distanță de 500 m în jurul acestora sunt permise numai în baza unui aviz de amplasament emis de către R.A. „Apele Române” sau filialele sale bazinale, conform Normelor metodologice aprobate prin Ordinul nr. 279 din 11 aprilie 1997 al ministrului apelor, pădurilor și protecției mediului. Obținerea avizului de amplasament nu exclude obligația obținerii avizului de gospodărire a apelor și a celorlalte avize prevăzute de lege. Prevederile avizului de amplasament, precum și refuzul de emitere a acestuia pot fi contestate potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Avizul de gospodărire a apelor reprezintă

reglementarea tehnico-juridică ce condiționează: a) finanțarea și execuția obiectivelor noi de investiții ce urmează a fi construite pe ape sau care au legătură cu apele; b) dezvoltarea, modernizarea sau retehnologizarea unor procese tehnologice sau a unor instalații existente ale utilizatorilor de apă; c) realizarea de lucrări de interes public, ce se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele. Categoriile de lucrări și activități pentru care sunt necesare solicitarea și obținerea avizului de gospodărire a apelor, precum și cele care nu necesită un atare aviz sunt stabilite prin ordin al ministrului de resort. Documentațiile pentru fundamentarea solicitării avizului de gospodărire a apelor trebuie să se bazeze pe studii meteorologice, hidrologice sau hidrogeologice, după caz, pe studii de gospodărire a apelor și de impact al lucrărilor respective asupra resurselor de apă și asupra zonelor riverane. Avizul își pierde valabilitatea după doi ani de la emitere. Dacă execuția lucrărilor respective nu a început în acest interval, posesorul unui aviz de gospodărire a apelor are obligația să anunțe emitentului, în scris, data de începere a execuției cu zece zile înainte de aceasta. Pentru anumite categorii de lucrări, expres prevăzute în art. 54 din Legea nr. 107/1996, investitorul are obligația să notifice Administrația Națională „Apele Române” cu cel puțin 20 de zile înainte de începerea execuției, act care nu mai presupune solicitarea și eliberarea avizului de gospodărire a apelor.

4.2.5.2. Autorizația

Punerea în funcțiunea sau darea în exploatare a lucrărilor care se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele se face numai în baza autorizației de gospodărire a apelor. Autorizația reprezintă reglementarea tehnico-juridică ce condiționează punerea în funcțiune sau exploatarea obiectivelor noi și existente de investiție, construite pe ape sau care au legături cu apele de suprafață, subterane, inclusiv construcțiile și instalațiile ce se execută pe litoralul Mării Negre, faleza și plaja mării și pe fundul apelor maritime interioare și mării teritoriale. Prin autorizația de gospodărire a apelor, utilizatorul de apă dobândește, după caz: a) dreptul de folosință a apelor de suprafață pentru alimentări cu apă potabilă sau industrială, irigații, producerea de energie electrică, navigație, piscicultură, flotaj, agrement sau ca receptor pentru apele evacuate de către alți utilizatori de pe teritoriile localităților, precum și în alte scopuri neexceptate prin Legea apelor, ca și dreptul de folosință a apelor subterane, inclusiv a celor arteziene, pentru alimentări cu apă; b) dreptul de evacuare, după utilizare, în condițiile prevăzute de lege, în receptorii naturali – cursuri de apă, lacuri, Marea Neagră – sau de injectare în subsol a apelor uzate, a apelor din descărcări sau drenaje, a apelor de mină sau de zăcământ; c) dreptul de funcționare sau exploatare a lucrărilor, construcțiilor și instalațiilor executate pe ape sau care au legătură cu apele și a căror promovare a fost reglementată prin aviz de gospodărire a apelor; d) dreptul de folosință a albiilor minore, a plajei și a țărmului mării în alte scopuri decât cele pentru plimbare sau recreere; e) dreptul de exploatare a agregatelor minerale, prin exploatare organizate, din albiile sau malurile cursurilor de apă, lacurilor, bălților și din țărmul mării, fără împiedicarea curgerii apelor mari și fără afectarea construcțiilor din zonă ce au legătură directă sau indirectă cu regimul de curgere a apelor; f) dreptul de exploatare a agregatelor minerale necesare gospodăriilor individuale sau interesului public local, în limita cantității maxime de 5.000 de metri cubi anual, oferit la solicitarea administrației publice, prin consiliile locale. Aceasta se eliberează în baza constatării tehnice de teren, iar modul de exploatare și întreținere a lucrărilor, construcțiilor și instalațiilor se înscrie în regulamentul de exploatare, care face parte integrantă din autorizația de gospodărire a apelor. Avizul și autorizația de gospodărire a apelor nu exclud obligativitatea obținerii acordului și autorizației de mediu. Autorizația de gospodărire a apelor se eliberează în baza constatării tehnice în teren, în prezența beneficiarului - cel mai târziu o dată cu recepția investițiilor -, dacă sunt respectate prevederile legale privind gospodărirea apelor pentru punerea în exploatare a lucrărilor și exactitatea datelor cuprinse în cererea de autorizare și în documentația anexată la aceasta. Dacă la verificarea în teren se constată lipsuri de natură a nu permite, potrivit prezentei legi, darea în funcțiune a investiției, emitentul autorizației de gospodărire a apelor va fixa un termen pentru efectuarea remedierilor sau a

completărilor necesare. Dacă este cazul, emitentul autorizației de gospodărire a apelor poate refuza, motivat, eliberarea ei. Autorizația de gospodărire a apelor se poate acorda și pe durată limitată, dacă lipsurile constatate cu ocazia verificării în teren permit punerea în funcțiune a investiției, fără pericol, din punct de vedere al gospodăririi apelor. Modul de exploatare și întreținere a lucrărilor, construcțiilor și instalațiilor se înscrie în regulamentul de exploatare, care face parte integrantă din autorizația de gospodărire a apelor. Prin autorizația de gospodărire a apelor, cât și prin actele complementare acesteia, trebuie impuse prevederi specifice privind mijloacele de supraveghere, modalitățile de control tehnic și mijloacele de intervenție în caz de incidente, avarii sau accidente și altele asemenea. Pentru corpurile de apă care nu au atins starea bună sau potențialul ecologic bun în perioada prevăzută în schema directoare se impune reactualizarea prevederilor autorizațiilor de gospodărire a apelor. Autorizația de gospodărire a apelor poate fi modificată sau retrasă de către emitent, fără despăgubiri, în următoarele cazuri: a) în interesul salubrității publice și, în special, dacă modificarea sau retragerea este necesară pentru a înlătura o prejudiciere importantă a binelui comunității; b) pentru prevenirea sau asigurarea combaterii efectelor inundațiilor sau, în caz de pericol, pentru securitatea publică; c) în caz de pericol pentru mediul acvatic și, mai ales, dacă mediile acvatice sunt supuse unor condiții critice incompatibile cu protejarea acestora; d) în cazuri de forță majoră, datorită schimbărilor naturale privind resursa de apă sau unor calamități naturale intervenite asupra instalațiilor utilizatorilor; e) în situația în care lucrările sau instalațiile sunt abandonate sau nu sunt întreținute corespunzător, caz în care deținătorul acestora este obligat ca, din dispoziția Administrației Naționale „Apele Române”, să le demoleze. f) în situația nerealizării din vina beneficiarului a prevederilor programului de etapizare, anexă la actul de reglementare. Autorizația de gospodărire a apelor poate fi modificată sau retrasă în situații în care apar cerințe noi de apă, care trebuie satisfăcute cu prioritate, acordându-se despăgubiri potrivit legii. Refuzul eliberării, precum și orice modificare sau retragere a unei autorizații de gospodărire a apelor trebuie motivate în scris solicitantului sau titularului de autorizație, după caz, de către cel care a decis măsura respectivă. Retragera autorizației de gospodărire a apelor atrage după sine obligativitatea încetării activității, ca și pierderea drepturilor obținute în baza prezentei legi. Autorizația de gospodărire a apelor poate fi suspendată temporar, fără despăgubiri, în următoarele cazuri: a) dacă nu s-au respectat condițiile impuse inițial; b) dacă lucrările, construcțiile și instalațiile autorizate nu prezintă siguranță în exploatare atât cu privire la rezistența structurilor, cât și la eficiența tehnologiilor adoptate; c) pentru abateri repetate sau grave de la condițiile de folosire sau de evacuare a apei, prevăzute în autorizație, precum și în cazul în care utilizatorul nu realizează condițiile de siguranță în exploatare, ca și alte măsuri stabilite de Ministerul Mediului și Gospodăririi și de Administrația Națională "Apele Române" ; d) în caz de poluare accidentală a resurselor de apă, care amenință sănătatea populației sau produce pagube ecologice . În această ultimă situație, Ministerul Mediului și Pădurilor poate dispune și oprirea activității poluatorului sau a instalației care provoacă poluarea apelor până la înlăturarea cauzelor. De asemenea se poate institui un regim de supraveghere specială, în caz de nerespectare a măsurilor stabilite pentru asigurarea condițiilor înscrise în autorizația de gospodărire a apelor. Pe toată durata acestui regim, utilizarea și epurarea apei se fac sub controlul direct al personalului anume desemnat de autoritatea publică centrală de mediu. Toate cheltuielile suplimentare determinate de aplicarea regimului de supraveghere specială se suportă de titularul autorizației de gospodărire a apelor.

4.2.5.3. Notificarea

Notificarea reprezintă un proces complex având ca rezultată eliberarea de către autoritățile competente a unui act în baza căruia beneficiarul sau titularul de investiție poate să execute sau să pună în funcțiune anumite categorii de lucrări sau activități desfășurate pe ape sau în legătură cu acestea pentru care Legea apelor nr. 107/1996 introduce obligația notificării. Notificarea începerii execuției lucrărilor și activităților stabilite prin ordin scutește obținerea avizului de gospodărire a

apelor, iar notificarea punerii în funcțiune a lucrărilor și activităților respective elimină obligativitatea obținerii autorizației de gospodărire a apelor.

4.2.6. Mecanismul economic din domeniul apelor

Considerând apa drept o resursă naturală cu valoare economică în toate formele sale de utilizare, legea încurajează conservarea, re folosirea și economisirea sa printr-o serie de stimuli economici integrați unui mecanism specific. În acest sens se aplică principiul recuperării costurilor serviciilor de apă, inclusiv costuri implicate de mediu și de resursă, pe baza analizei economice și cu respectarea principiului poluatorul plătește (art.80 din Legea nr.107/1996). Mecanismul economic specific gospodăririi cantitative și calitative a resurselor de apă include sistemul de contribuții, plăți, bonificații și penalități, ca parte a modului de finanțare în domeniu. El se aplică tuturor utilizatorilor. Contribuții specifice de gospodărire a apelor sunt (art.83 (31): a)contribuția pentru utilizarea resurselor de apă pe categorii de resurse și utilizatori; b)contribuția pentru primirea apelor uzate în resursele de apă; c)contribuția pentru potențialul hidroenergetic asigurat prin barajele lacurilor de acumulare din administrarea Administrației Naționale „Apele Române; d)contribuția pentru exploatarea nisipurilor și pietrișurilor din albiile și malurile cursurilor de apă ce intră sub incidența prezentei legi. Bonificațiile se acordă utilizatorilor de apă care demonstrează, constant, o grijă deosebită pentru folosirea rațională și pentru protecția calității apelor, evacuând, o dată cu apele uzate epurate, substanțe impurificatoare cu concentrații și în cantități mai mici decât cele înscrise în autorizația de gospodărire a apelor. Penalitățile se aplică acelor utilizatori de apă la care se constată abateri de la prevederile reglementate atât pentru depășirea cantităților de apă utilizate, cât și a concentrațiilor și cantităților de substanțe impurificatoare evacuate în resursele de apă. Administrația Națională „Apele Române este singura în drept să constate cazurile în care se acordă bonificații sau se aplică penalități. Bonificațiile se acordă cu aprobarea Ministerului Mediului și Pădurilor. Penalitățile pentru depășirea valorii concentrațiilor indicatorilor de calitate reglementați pentru evacuarea apelor uzate în rețelele de canalizare ale localităților se aplică de către unitățile de gospodărire comună (art.85).

4.3. Rezumat

Apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, fac obiectul exclusiv al proprietății publice; bunurile proprietate publică sunt inalienabile, în condițiile legii organice ele pot fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate

Conceptul central în realizarea regimului juridic general al domeniului îl reprezintă cel de gospodărire a apelor, definită ca ansamblul activităților care, prin mijloace tehnice și măsuri legislative, economice și administrative, conduc la cunoașterea, utilizarea, valorificarea rațională, menținerea sau îmbunătățirea resurselor de apă pentru satisfacerea nevoilor sociale și economice, la protecția împotriva epuizării și poluării acestor resurse, precum și la prevenirea și combaterea acțiunilor distructive ale apelor.

Gospodărirea cantitativă și calitativă a apelor se realizează și prin reglementarea regimului de folosire a apelor. Dreptul de folosință a apelor de suprafață sau subterane, inclusiv a celor arteziene se stabilește prin autorizații de gospodărire a apelor și se exercită potrivit condițiilor astfel prevăzute și prevederilor legale în materie. Apele de suprafață sau subterane pot fi folosite liber, cu respectarea normelor sanitare și de protecție a calității apelor, pentru băut, adăpat, udat, spălat, îmbăiat și alte trebuințe gospodărești, în anumite condiții (art.9(2); apele interioare din afara zonelor de restricție pot fi utilizate liber, pe propria răspundere, de orice persoană fizică (art.9(3); utilizarea apelor subterane se face pe baza rezervelor determinate prin studii hidrogeologice (art.9 (4).

Regimul juridic aferent este caracterizat prin următoarele reguli: ➤ Prioritatea satisfacerii cerințelor de apă ale populației față de folosirea apei în alte scopuri; au prioritate, față de alte folosințe, alimentarea cu apă pentru animale, refacerea rezervei intangibile de apă după incendii, precum și debitele necesare menținerii echilibrului ecologic al habitatului acvatic; ➤ Interzicerea restrângerii utilizării apei potabile pentru populație, în folosul altor activități (art.10); ➤ Apele subterane, corespunzătoare calitativ, sunt destinate în primul rând pentru alimentarea cu apă a populației și animalelor, precum și pentru asigurarea igienei și sănătății populației. ➤ Monitorizarea calității apei potabile, norme privind calitatea apelor utilizate pentru înbăiere și referitoare la supravegherea, inspecția sanitară și controlul zonelor naturale utilizate pentru înbăiere, precum și limitele de încărcare cu poluanți a apelor uzate evacuate în resursele de apă.

Un alt instrument de prevenire și combatere a poluării apelor îl reprezintă controlul prealabil al activităților poluante pe calea obligativității unor avize, notificări și/sau autorizații administrative. Potrivit definiției legale, avizul și autorizația de gospodărire a apelor sunt acte ce condiționează din punct de vedere tehnic și juridic execuția lucrărilor construite pe ape sau în legătură cu apele și cu funcționarea sau exploatarea acestor lucrări, precum și funcționarea și exploatarea celor existente.

Mecanismul economic specific gospodăririi cantitative și calitative a resurselor de apă include sistemul de contribuții, plăți, bonificații și penalități, ca parte a modului de finanțare în domeniu. El se aplică tuturor utilizatorilor.

4.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Explicați noțiunile de gospodărire calitativă și cantitativă a apelor.
- 2) Precizați principiile regimului de folosință a apelor.
- 3) Precizați pentru ce lucrări/activități sunt necesare avizul de amplasament/avizul de gospodărire a apelor.

4.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
Al., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARP WORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

4.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați elementele mecanismului economic în domeniul apelor.

Capitolul 5.

Dreptul prevenirii și combaterii poluării 2

5.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentat regimul juridic aplicabil organismelor modificate genetic. Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

5.2.1. Regimul general instituit prin O.U.G. nr. 195/2005

5.2.2. Regimul juridic special stabilit prin O.G. nr. 49/2000

5.2.1. Regimul general instituit prin O.U.G. nr. 195/2005

În înțelesul legii române, organismul modificat genetic este orice organism, cu excepția ființelor umane, în care materialul genetic a fost modificat printr-o modalitate ce nu se produce natural prin împerechere și/sau recombinare naturală (art. 2 din OUG nr. 195/2005). În sensul acestei definiții, modificarea genetică este o consecință a utilizării tehnicilor specificate în anexa nr. 1, partea A a O.G. nr. 49/2000. Actul normativ-cadru privind protecția mediului prevede că activitățile care implică organisme modificate genetic (O.M.G.), obținute prin tehnicile biotehnologiei moderne sunt supuse unui regim special de reglementare, autorizare și administrare, astfel încât să se desfășoare numai în condițiile asigurării protecției mediului, precum și a sănătății oamenilor și a animalelor. Respectivele activități includ: a) utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic; b) introducerea deliberată în mediu și pe piață a organismelor modificate genetic vii; c) importul organismelor / microorganismelor modificate genetic. Referitor la autorizare, legea stipulează că în procesul decizional de emitere a autorizațiilor și acordurilor vizând O.M.G., autoritatea publică centrală pentru protecția mediului solicită avizele autorităților pentru agricultură, sănătate, siguranța alimentelor, protecția consumatorului, precum și al altor instituții implicate, consultă Comisia pentru Securitate Biologică și asigură informarea și participarea publicului (art. 40). Autorizațiile privind introducerea deliberată în mediu și pe piață a organismelor modificate genetic vii și privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic se emit numai persoanelor juridice; importul pe teritoriul României și exportul unui organism modificat genetic se realizează numai de către persoane juridice; transportul internațional al organismelor modificate genetic se realizează conform legislației naționale, acordurilor și convențiilor privind transportul internațional de mărfuri / mărfuri periculoase, după caz, la care România este parte (art. 41). Titularii acordurilor de import pentru organisme modificate genetic și ai autorizațiilor privind activitățile cu organisme modificate genetic au obligația să se conformeze cerințelor legale privind asigurarea trasabilității, etichetării, monitorizării și să raporteze autorității

publice centrale pentru protecția mediului și altor autorități, după caz, rezultatele activității, conform legislației specifice în vigoare. Adoptată din perspectiva pregătirii aderării și integrării României în U.E. Ordonanța de urgență nr.195/2005 cuprinde o serie de dispoziții semnificative în acest sens, potrivit cărora de la 1 ianuarie 2007 (data aderării), cultivarea sau testarea plantelor modificate genetic se supun acquis-ului comunitar, iar cultivarea plantelor superioare modificate genetic, altele decât cele acceptate în Uniunea Europeană este interzisă (art.54 alin.1 și 2).

5.2.2. Regimul juridic special stabilit prin O.G. nr. 49/2000

Regimul special de reglementare, autorizare și administrare al activităților care privesc obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne este stabilit prin O.G. nr. 49/2000 și o serie de acte normative subsecvente (precum: H.G. nr. 173/2006 privind trasabilitatea și etichetarea O.M.G. și trasabilitatea alimentelor și hranei pentru animale, obținute din organisme modificate genetic, H.G. nr. 256/2006 privind hrana pentru animale și alimentele modificate genetic, Ordinul MMP nr. 237/2006 privind autorizarea cultivatorilor de plante modificate genetic ș.a.). Reglementările respective se referă la: a) activitățile privind utilizarea microorganismelor modificate genetic în condiții de izolare; b) condițiile de introducere deliberată în mediu și de plasare pe piață a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea, astfel încât între activități să se desfășoare în deplină siguranță pentru sănătatea umană și pentru protecția mediului; c) condițiile de import / export al organismelor modificate genetic și produselor rezultate din acestea (art. 1). Principala autoritate publică centrală care intervine în domeniu este Ministerul Mediului și Pădurilor, responsabil cu emiterea autorizațiilor / acordurilor și controlul activităților de obținere, testare, utilizare și comercializare a organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne, precum și a produselor rezultate din acestea. În avizarea și controlul acestora mai au atribuții, după caz, și autoritățile publice centrale din domeniile: agriculturii, alimentației, sănătate și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor. Un loc important în acest cadru îl ocupă Comisia pentru Securitatea Biologică, ca autoritate științifică cu rol consultativ în procesul de luare a deciziilor de către MMP, compusă din 12 membri, specialiști în domeniile respective, care au dobândit titluri academice și/sau universitare și sunt personalități științifice consacrate. În exercitarea atribuțiilor sale, Comisia are „funcție consultativă, deciziile fiind luate prin consens” (art. 4/5) din O.G. nr. 49/2000).

5.3. Rezumat

Organismul modificat genetic este orice organism, cu excepția ființelor umane, în care materialul genetic a fost modificat printr-o modalitate ce nu se produce natural prin împerechere și/sau recombinare naturală (art. 2 din OUG nr. 195/2005). Actul normativ-cadru privind protecția mediului prevede că activitățile care implică organisme modificate genetic (O.M.G.), obținute prin tehnicile biotehnologiei moderne sunt supuse unui regim special de reglementare, autorizare și administrare, astfel încât să se desfășoare numai în condițiile asigurării protecției mediului, precum și a sănătății oamenilor și a animalelor. Respectiv activități includ: a) utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic; b) introducerea deliberată în mediu și pe piață a organismelor modificate genetic vii; c) importul organismelor / microorganismelor modificate genetic.

Regimul special de reglementare, autorizare și administrare al activităților care privesc obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne este stabilit prin O.G. nr. 49/2000 și o serie de acte normative subsecvente.

Reglementările respective se referă la: a) activitățile privind utilizarea microorganismelor modificate genetic în condiții de izolare; b) condițiile de introducere deliberată în mediu și de plasare pe piață a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea, astfel încât între activități să se desfășoare în deplină siguranță pentru sănătatea umană și pentru protecția mediului; c) condițiile de import / export al organismelor modificate genetic și produselor rezultate din acestea.

5.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Identificați instrumentele de implementare a principiului precauției în cazul regimului juridic aplicabil organismelor modificate genetic;
- 2) Precizați condițiile legale de import al organismelor / microorganismelor modificate genetic.
- 3) Precizați consecințe ale introducerii deliberate în mediu a organismelor modificate genetic

5.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
Al., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARPWORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

5.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați argumente în legătură cu impactul organismelor / microorganismelor modificate genetic asupra sănătății umane.

Capitolul 6.

Dreptul prevenirii și combaterii poluării 3

6.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentat regimul juridic al deșeurilor.
Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

6.2.1. Regimul juridic general al deșeurilor stabilit prin O.U.G. nr.195/2005

6.2.2. Regimul juridic de gestionare și administrare a deșeurilor

6.2.3. Condițiile, autorizarea și controlul activităților legate de deșeuri

6.2.3.1. Condiții generale privind gestionarea deșeurilor

6.2.3.2. Autorizarea activităților legate de deșeuri

6.2.3.3. Controlul activităților legate de deșeuri

6.2.4. Colectarea, transportul, tratarea și eliminarea deșeurilor

6.2.5. Obligații, atribuții și răspunderi în domeniul gestionării deșeurilor

6.2.6. Facilități și sancțiuni

6.2.1. Regimul juridic general al deșeurilor stabilit prin O.U.G. nr.195/2005

Conform statutului său de reglementare-cadru în materia protecției mediului, OUG nr.195/2005 se mărginește la a stabili câteva reguli privind gestionarea deșeurilor în condiții de protecție a sănătății populației și mediului (art.29). După ce se referă în general la competențele de efectuare a controlului în domeniu și la atribuțiile și obligațiile ce revin autorităților administrației publice locale, precum și persoanelor fizice juridice care desfășoară activități de gestionare a deșeurilor, Ordonanța stipulează o serie de măsuri specifice: - interzicerea introducerii pe teritoriul României a deșeurilor de orice natură, în scopul eliminării acestora; - realizarea introducerii pe teritoriul României a deșeurilor, în scopul recuperării, în baza reglementărilor specifice în domeniu, cu aprobarea Guvernului, în conformitate cu reglementările comunitare și naționale; - valorificarea deșeurilor numai în instalații, prin procese sau activități autorizate de autoritățile publice competente;

- realizarea tranzitului și exportului de deșeuri de orice natură în conformitate cu acordurile și convențiile la care România este parte și cu legislația națională specifică în domeniu (art.32) - realizarea transportului intern al deșeurilor periculoase conform prevederilor legale specifice, iar a transportului internațional și tranzitul deșeurilor periculoase în conformitate cu prevederile acordurilor și convențiilor internaționale la care România este parte (art.33).

6.2.2. Regimul juridic de gestionare și administrare a deșeurilor

Regimul juridic al activităților de producere și gestionare a deșeurilor în condiții de asigurare a unui nivel corespunzător de protecție a mediului și a sănătății populației, pe baza principiilor și elementelor strategice care conduc la dezvoltarea durabilă a societății este stabilit prin Ordonanța de urgență nr. 78 din 16 iunie 2000 privind regimul deșeurilor (aprobată cu modificări prin Legea nr. 426 din 18 iulie 2001) și modificată prin Ordonanța de urgență nr.61/2006 (aprobată prin Legea nr.27/2007) și Legea serviciului de salubritate a localităților nr.101/2006, care transpun în legislația națională Directiva nr.75/442 privind deșeurile, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene (JOCE) nr. L 194 din 25 iulie 1975, Directiva nr.91/689 privind deșeurile periculoase, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene (JOCE) nr.L 377 din 31 decembrie 1991, și Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2006/12/CE privind deșeurile, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L 114/9 din 27 aprilie 2006. În înțelesul actului normativ deșeu semnifică orice substanță sau orice obiect din categoriile stabilite de acesta, de care deținătorul se debarasează, are intenția sau obligația de a se debarasa.⁶³ Categoriile de deșeuri vizate de Ordonanță sunt precizate în anexa 1B printre acestea aflându-se: reziduri de producție sau consum, produse în afara standardelor sau cu valabilitate expirată, materiale deversate accidental, contaminate sau impurificate, reziduri de la procese industriale, materiale contaminate ș.a. Ca obiective prioritare ale gestionării deșeurilor sunt considerate: a) prevenirea sau reducerea de deșeuri și a gradului de pericolozitate al acestora prin: 1. dezvoltarea de tehnologii curate, cu consum redus de resurse naturale; 2. dezvoltarea tehnologiei și comercializarea de produse care prin modul de fabricare, utilizare sau eliminare nu au impact sau au cel mai mic impact posibil asupra creșterii volumului sau pericolozității deșeurilor ori asupra riscului de poluare; 3. dezvoltarea de tehnologii adecvate pentru eliminarea finală a substanțelor periculoase din deșeurile destinate valorificării; b) reutilizarea, valorificarea deșeurilor prin reciclare, recuperare sau orice alt proces prin care se obțin materii prime secundare ori utilizarea deșeurilor ca sursă de energie (art.3 (1).

În concepția legii române, administrarea deșeurilor se desfășoară pe baza unor condiții generale, prin autorizarea activităților legate de deșeuri și se asigură prin controlul acestora.

6.2.3. Condițiile, autorizarea și controlul activităților legate de deșeuri

Societatea de consum a adus, pe lângă binefacerile sale, și multiple probleme dificile, printre care cele de ordin tehnic, economic și juridic privind existența deșeurilor și cerința eliminării (diminuării) acestora. Primele se referă la posibilitățile oferite de știința și tehnica actuală în direcția diminuării, reciclării, tratării și eliminării deșeurilor; cele din a doua categorie se referă la implicațiile economice pe care le presupun aceste operațiuni, iar cele din ultima categorie, la evoluția și starea reglementărilor legale în materie. Poluarea prin producerea de deșeuri este practic una inevitabilă, având în vedere faptul că orice activitate generează resturi neutilizabile, iar cantitatea acestora se amplifică permanent din cauza sporirii nevoilor societății. Problema colectării și eliminării lor, apărută inițial din rațiuni de igienă și salubritate publică, datează de mult timp. În anii 1970, conjugarea efectelor noilor moduri de consum, mari generatoare de deșeuri cu implicațiile celor două șocuri petroliere (din 1974 și 1979) a precipitat afirmarea necesității dezvoltării unor politici de gestiune a deșeurilor. Relevarea finitudinii rezervelor de materii prime și a resurselor clasice de energie, asociată cu emergența ideilor ecologiste și conștientizarea imperativului protecției mediului au condus la adoptarea primelor reglementări naționale și comunitare în domeniu. Dublul aspect al problemei: environmental și economic își pune amprenta și asupra modalităților, tehnicilor și instrumentelor juridice utilizate pentru rezolvarea implicațiilor deșeurilor.

În înțelesul legii române, gestionarea deșeurilor constituie activitățile de colectare, transport, valorificare și eliminare a deșeurilor, inclusiv supravegherea acestor operații și îngrijirea zonelor de

depozitare după închiderea acestora. Ea presupune, ca operațiuni legale, desfășurarea activităților propriu zise de colectare, transport, tratare și eliminare a deșeurilor, obligațiile aferente ale actorilor implicați și măsurile de realizare a obiectivelor propuse (stimulative și sancționatoare).

6.2.3.1. Condiții generale privind gestionarea deșeurilor

Procese și metodele folosite pentru valorificarea sau eliminarea deșeurilor trebuie să nu pună în pericol sănătatea populației și a mediului, respectând în mod deosebit următoarele reguli: a) să nu prezinte riscuri pentru apă, aer, sol, faună sau vegetație; b) să nu producă poluare fonică sau miros neplăcut; c) să nu afecteze peisajele sau zonele protejate/zonele de interes special. Se interzice abandonarea, aruncarea sau eliminarea necontrolată a deșeurilor. Ca instrumente pentru atingerea obiectivelor stabilite se elaborează, adoptă și aplică planuri de gestionare a deșeurilor la nivel național, regional, județean și al municipiului București; Planul național de gestionare a deșeurilor se aprobă prin hotărâre a Guvernului și se notifică Comisiei Europene (art.81(3).⁶⁴ De asemenea, se urmărește crearea unei rețele integrate adecvate de instalații de eliminare a deșeurilor, ținând seama de cele mai bune tehnologii disponibile, care nu implică costuri excesive, cu respectarea cerințelor prevăzute în Tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană; ea trebuie să asigure eliminarea deșeurilor în instalațiile conforme cele mai apropiate (principiul proximității), prin intermediul celor mai adecvate metode și tehnologii, care să asigure un nivel ridicat de protecție a sănătății populației și a mediului (art.7).

6.2.3.2. Autorizarea activităților legate de deșuri

Ca regulă generală, persoanele fizice sau juridice care desfășoară operațiunile de eliminare și valorificare a deșeurilor au obligația solicitării și obținerii autorizației/autorizației integrate de mediu de la autoritatea competentă pentru protecția mediului. În mod obligatoriu autorizațiile trebuie să cuprindă: a) tipul și cantitatea de deșuri; b) cerințele tehnice; c) măsuri de precauție; d) locul de desfășurare a activității; e) metoda de tratare. Procedura de autorizare se întindește cu una de înregistrare. În conformitate cu principiul „poluatorul plătește” costurile operațiilor de eliminare se suportă de către: a) deținătorul de deșuri care încredințează deșeurile unui colector sau unui operator economic și/sau b) deținătorul anterior al deșeurilor sau producătorul produsului din care a rezultat deșeurul. În situația în care producătorul/deținătorul de deșuri este necunoscut, cheltuielile legate de curățarea și refacerea mediului sunt suportate de către autoritatea administrației publice locale. După identificarea făptuitorului, acesta urmează să suporte atât cheltuielile efectuate de autoritatea administrației publice locale, cât și pe cele legate de acțiunile întreprinse pentru identificare (art.13).

6.2.3.3. Controlul activităților legate de deșuri

Ca metodă de asigurare a respectării dispozițiilor legale în vigoare și a măsurilor administrative de autorizare, controlul activităților legate de deșuri, cunoaște patru modalități de exercitare: din partea autorităților publice pentru protecția mediului, cea a primarilor unităților administrativ-teritoriale, autorităților de sănătate și respectiv cele vamale. Astfel, autoritățile publice pentru protecția mediului competente teritorial sunt obligate să efectueze, iar persoanele fizice autorizate și persoanele juridice care efectuează operațiuni de valorificare și eliminare a deșeurilor să se supună unor inspecții periodice pe tematică adecvată. În acest context, autoritățile teritoriale de protecție a mediului inspectează și iau măsuri pentru respectarea de către cei implicați în gestionarea deșeurilor a legislației de mediu în vigoare și a condițiilor de autorizare impuse conform legii, țin evidența și

comunică celor interesați informațiile legate de deșeuri, iar autoritatea centrală de protecție a mediului inspectează și ia măsuri pentru respectarea de către cei implicați în gestionarea deșeurilor a legislației de mediu în vigoare și a condițiilor de autorizare impuse conform legii pentru investițiile și activitățile ce se desfășoară pe un teritoriu mai mare decât un județ. La rândul lor primarii unităților administrativ-teritoriale și persoanele autorizate de aceștia controlează: a) generarea, colectarea, stocarea, transportul și tratarea deșeurilor menajere și de construcție și implementarea planului de gestiune a acestora; b) eliminarea deșeurilor de producție și a celor periculoase și implementarea planului local de gestiune a acestora; c) facilitățile și instalațiile pentru stocarea și neutralizarea deșeurilor menajere și de construcție și cele pentru eliminarea deșeurilor industriale și periculoase. Autoritățile publice teritoriale pentru sănătate exercită controlul sanitar al activităților din domeniul gestiunii deșeurilor cu impact asupra sănătății populației. În sfârșit autoritățile vamale, cele de control al frontierei și reprezentanții ai autorității de protecție a mediului controlează împreună cu alte autorități publice centrale și locale și iau măsuri pentru asigurarea conformității încărcăturilor cu documentele însoțitoare și pentru respectarea prevederilor legale referitoare la îndeplinirea condițiilor de import, export și tranzit ale deșeurilor.

6.2.4. Colectarea, transportul, tratarea și eliminarea deșeurilor

Din perspectiva acestui obiectiv, prevederile Ordonanței de urgență nr.78/2000 rămân limitate și sumare. Astfel, potrivit art.142, în funcție de proprietăți, compoziție, valoare și de alte calități deșeurile sunt tratate și transportate astfel încât să nu împiedice utilizarea lor ulterioară și rațională; deșeurile depuse în depozite temporare sau deșeurile de la demolarea ori reabilitarea construcțiilor sunt tratate și transportate de deținătorii de deșeuri, de cei care execută lucrările de construcție sau de demolare ori de o altă persoană, pe baza unui contract, primăria indicând amplasamentul pentru eliminarea acestora precum și modalitatea de eliminare și ruta de transport până la acesta. În altă ordine de idei, controlul privind colectarea și operațiunile de transport în cazul deșeurilor periculoase se efectuează de către organismele abilitate prin lege și are în vedere, în mod deosebit, originea și destinația unor astfel de deșeuri. În cazul în care acestea sunt transportate dintr-un loc în altul transportul trebuie să fie însoțit de un formular de identificare tipizat.

6.2.5. Obligații, atribuții și răspunderi în domeniul gestionării deșeurilor

Legislația în vigoare prevede patru categorii de obligații în acest domeniu în raport cu titularul(ii) lor: obligațiile transportorilor de deșeuri (art.22-24), obligațiile operatorilor în domeniul valorificării și eliminării deșeurilor (art.25-26) și obligații ale persoanelor fizice, ale persoanelor fizice autorizate să desfășoare activități independente și ale persoanelor juridice (art.27-art.28). La capitolul atribuții și răspunderi, titularii acestora sunt autoritățile administrației publice centrale, având în vedere că autoritatea competentă de decizie și control în domeniul gestiunii deșeurilor este Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, alte autorități publice cu atribuții în domeniul gestionării deșeurilor sunt: Ministerul Sănătății Publice, Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, Ministerul Apărării, autoritățile administrației publice locale, care sunt obligate, în acest sens, să creeze structuri proprii cu atribuții în materie (art.38).

6.2.6. Facilități și sancțiuni

Cele două instrumente de promovare a obiectivelor de protecție a mediului din perspectiva gestionării deșeurilor se completează reciproc, în ciuda decalajelor care le separă în privința afirmării în timp a naturii lor. Referitor la facilități, potrivit art.34 din O.U. nr.78/2000, în scopul

stimulării investițiilor în domeniul gestionării deșeurilor, al extinderii activităților de gestionare a deșeurilor, prin utilizarea instrumentelor economice și a pârghiilor specifice economiei de piață, Guvernul poate stabili facilități fiscale pentru cei care gestionează deșeuri și, în mod deosebit, pentru cei care valorifică deșeuri. Astfel la propunerea autorității centrale de protecție a mediului se vor aloca anual, prin legea bugetului de stat, resurse destinate pentru construirea și funcționarea unor instalații și aplicarea de tehnologii destinate tratării și eliminării deșeurilor pentru care procesarea în sistem centralizat este avantajoasă economic și rezolvă probleme de mediu la nivel regional sau chiar național, iar prin hotărâre a Guvernului se pot nominaliza agenți economici care fac dovada că au astfel de facilități cu echipamente adecvate și care nu mai reclamă costuri excesive pentru import. De asemenea, consiliile locale hotărăsc, în condițiile legii, asigurarea cu prioritate a unor terenuri, în vederea realizării depozitelor și instalațiilor de valorificare și eliminare a deșeurilor pentru localități, ce constituie cauză de utilitate publică, cu implicațiile juridice aferente. În sfârșit, pentru atingerea acestui scop, autoritățile competente asigură, în condițiile legii, accesul investitorilor și al întreprinzătorilor în domeniul gestionării deșeurilor la informațiile disponibile în acest domeniu (art.36). În privința sancțiunilor, actul normativ în materie stabilește o serie de infracțiuni (art.53) și, respectiv, contravenții (art.51-53).

6.3. Rezumat

Deșeul semnifică orice substanță sau orice obiect din categoriile stabilite de acesta, de care deținătorul se debarasează, are intenția sau obligația de a se debarasa.

Procese și metodele folosite pentru valorificarea sau eliminarea deșeurilor trebuie să nu pună în pericol sănătatea populației și a mediului, respectând în mod deosebit următoarele reguli: a) să nu prezinte riscuri pentru apă, aer, sol, faună sau vegetație; b) să nu producă poluare fonică sau miros neplăcut; c) să nu afecteze peisajele sau zonele protejate/zonele de interes special. Se interzice abandonarea, aruncarea sau eliminarea necontrolată a deșeurilor. Ca instrumente pentru atingerea obiectivelor stabilite se elaborează, adoptă și aplică planuri de gestionare a deșeurilor la nivel național, regional, județean și al municipiului București; Planul național de gestionare a deșeurilor se aprobă prin hotărâre a Guvernului și se notifică Comisiei Europene.

Persoanele fizice sau juridice care desfășoară operațiunile de eliminare și valorificare a deșeurilor au obligația solicitării și obținerii autorizației/autorizației integrate de mediu de la autoritatea competentă pentru protecția mediului. În mod obligatoriu autorizațiile trebuie să cuprindă: a) tipul și cantitatea de deșeuri; b) cerințele tehnice; c) măsuri de precauție; d) locul de desfășurare a activității; e) metoda de tratare. Procedura de autorizare se întregeste cu una de înregistrare. În conformitate cu principiul „poluatorul plătește” costurile operațiilor de eliminare se suportă de către: a) deținătorul de deșeuri care încredințează deșeurile unui colector sau unui operator economic și/sau b) deținătorul anterior al deșeurilor sau producătorul produsului din care a rezultat deșeul.

6.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Precizați obligațiile legale ale titularilor de activități care implică deșeuri.
- 2) Identificați diferite definiții ale noțiunii de „deșeu”, în legislația națională și internațională.
- 3) Identificați atribuții legale ale autorităților publice locale în domeniul gestionării deșeurilor.

6.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patru, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;

Al., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARPWORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

6.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să analizați cele mai importante modele de eliminare a deșeurilor menajere.

Capitolul 7.

Digitalizarea luptei împotriva schimbărilor climatice

7.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate.....

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

7.2.1. Considerații generale

7.2.2. Regimul juridic general prevăzut de Ordonanța de urgență nr.195/2005

7.2.3. Regimul juridic special privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare stabilit prin Legea nr.111/1996

7.2.4. Regimul de autorizare

7.2.5. Condițiile de autorizare

7.2.1. Considerații generale

Radiațiile ionizante, prin transfer de energie la materia vie, produc efecte fie de frecvență și gravitate proporțională cu doza absorbită și peste anumite praguri (efecte nestocastice), fie de frecvență, dar nu de gravitate, proporționale acestei doze (efecte stocastice). Aceste ultime efecte nu sunt cunoscute în mod convenabil decât pentru expuneri la doze ridicate sub forma unui exces într-o populație în raport cu o populație-martor. Plecând de la datele științifice sintetizate de către Comitetul Științific al ONU pentru Studiul Radiațiilor Ionizante (U.N.S.C.E.A.R.), Comisia Internațională de Protecție Radiologică (CIPR) creată în 1928 de întâiul congres internațional de radiologie a formulat doctrina radioprotecției. Pornind de la ideea că orice doză de radiații ionizante induce un efect stocastic, se deduce că: □ orice expunere la radiații trebuie să fie justificată prin avantajele pe care le aduce activitatea care presupune această expunere (principiul justificării); □ expunerea justificată trebuie să fie redusă atât cât se poate rezonabil face, ținând seama de factorii economici și sociali; principiul optimizării este astăzi cheia de boltă a sistemului; □ respectarea limitelor permite să se prevină total efectele nestocastice, dar cele stocastice numai la un nivel echivalent cu celelalte riscuri acceptate în munca sau viața cotidiană (transportul în comun). Astfel de reguli sunt aplicabile în privința persoanei umane și nu interesează mediul natural decât în măsura în care acesta poate constitui sursa ori destinația radiațiilor. Limitele fixate pentru populație constituie o referință pentru conduita politicii de autorizare și de supraveghere a activităților nucleare.

7.2.2. Regimul juridic general prevăzut de Ordonanța de urgență nr.195/2005

Activitățile din domeniul nuclear se desfășoară conform legislației specifice în domeniu (respectiv Legea nr. 111/1996 cu privire la desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și actele normative subsecvente) și regulilor generale instituite de Ordonanța de urgență nr.195/2005 privind protecția mediului. În înțelesul legii, activitatea nucleară reprezintă ori ce practică umană care introduce surse sau căi de expunere suplimentare, extinde expunerea la un număr mai mare de persoane sau modifică rețeaua de căi de expunere, plecând de la sursele existente, măbind astfel expunerea ori probabilitatea expunerii persoanelor sau numărul de persoane expuse.

Principalul instrument de gestionare în siguranță a activităților nucleare îl reprezintă autorizarea administrativă. Potrivit art.46 din O.U. nr.195/2005, acordul de mediu pentru o practică sau o activitate din domeniul nuclear se eliberează înainte de eliberarea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear, conform legislației în vigoare; autorizația de mediu se emite după eliberarea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear. Pentru instalațiile cu risc nuclear major – centrale nucleare-electrice, reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear și depozite finale de combustibil nuclear ars – acordul sau autorizația de mediu se emit prin hotărâre de Guvern, la propunerea ministerului de resort. Potrivit Legii nr.111/1996 autorizația este documentul emis de autoritatea națională competentă în domeniul activităților nucleare, în scopuri exclusiv pașnice, în baza unei evaluări de securitate nucleară și control, către o persoană juridică, la cererea acesteia, pentru desfășurarea unei activități nucleare. Titularul activității este persoana fizică sau juridică răspunzătoare legal pentru desfășurarea unei activități, prin drepturi de proprietate, concesiune sau altă formă de împuternicire legală asupra dreptului de folosință a amplasamentului și/sau instalațiilor supuse procedurii de autorizare. Controlul activităților nucleare se face de către autoritatea competentă în domeniul activităților nucleare. Autoritatea centrală pentru protecția mediului are în acest sens următoarele atribuții: a) organizează monitorizarea radioactivității mediului pe întregul teritoriu al țării; b) supraveghează, controlează și dispune luarea măsurilor ce se impun în domeniul activităților nucleare, pentru respectarea prevederilor legale privind protecția mediului, protecția sănătății populației și a mediului; c) colaborează cu organele competente în apărarea împotriva dezastrelor. La rândul lor, persoanele fizice și juridice care desfășoară activități în domeniul nuclear au următoarele obligații: a) să evalueze, direct sau prin structuri abilitate, riscul potențial, să solicite și să obțină autorizația de mediu; b) să aplice procedurile și să prevadă echipamentele pentru activitățile noi care să permită realizarea nivelului rațional cel mai scăzut al dozelor de radioactivitate și al riscurilor asupra populației și mediului, și să solicite și să obțină acordul de mediu sau autorizația de mediu, după caz; c) să aplice, prin sisteme proprii, programe de supraveghere a contaminării radioactive a mediului, care să asigure respectarea condițiilor de eliminare a substanțelor radioactive prevăzute în autorizație și menținerea dozelor în limitele admise; d) să mențină în stare de funcționare capacitatea de monitorizare a mediului local, pentru a depista orice contaminare radioactivă semnificativă care ar rezulta dintr-o eliminare accidentală de substanțe radioactive; e) să raporteze prompt autorității competente orice creștere semnificativă a contaminării mediului și dacă aceasta se datorează sau nu activității desfășurate; f) să verifice continuu corectitudinea presupunerilor făcute prin evaluări probabilistice privind consecințele radiologice ale eliberărilor radioactive; g) să asigure depozitarea deșeurilor radioactive în condiții de siguranță pentru sănătatea populației și a mediului (art.48 din OUG nr.195/2005).

7.2.3. Regimul juridic special privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare stabilit prin Legea nr.111/1996

Problemele desfășurării în siguranță a activităților nucleare în scopuri exclusiv pașnice, astfel încât să se îndeplinească condițiile de securitate nucleară, de protecție a personalului expus profesional, a populației, a mediului și a proprietății, cu riscuri minime prevăzute de reglementări și cu respectarea obligațiilor ce decurg din acordurile și convențiile la care România este parte, sunt reglementate prin Legea nr. 111/1996 și actele normative subsecvente. Reglementarea specială se aplică următoarelor activități și surse: a) cercetarea, proiectarea, amplasarea, producția, construcția, montajul, punerea în funcțiune, exploatarea, modificarea, dezafectarea, importul și exportul obiectivelor și instalațiilor nucleare; b) mineritul și prepararea minereurilor de uraniu și toriu; c) producerea, furnizarea, tratarea, utilizarea, depozitarea temporară sau definitivă, transportul, tranzitul, importul și exportul materialelor nucleare și radioactive, inclusiv al combustibilului nuclear, al deșeurilor radioactive și al dispozitivelor generatoare de radiații ionizante; d) furnizarea și utilizarea aparaturii de control dozimetric al radiațiilor ionizante, a materialelor și dispozitivelor utilizate pentru protecția împotriva radiațiilor ionizate, precum și a mijloacelor de containerizare sau de transport, special amenajate în acest scop; e) producerea, furnizarea, închirierea, transferul, deținerea, exportul, importul materialelor, dispozitivelor și echipamentelor prevăzute în anexa 1 la prezenta lege; f) deținerea, transferul, importul și exportul informațiilor nepublicate, aferente materialelor, dispozitivelor și echipamentelor pertinente pentru proliferarea armelor nucleare sau a altor dispozitive nucleare explozive; g) realizarea produselor și serviciilor destinate obiectivelor și instalațiilor nucleare. În anexa 2 a Legii nr. 111/1996 sunt definiți o serie de termeni frecvent utilizați în domeniu, precum: accident nuclear, activitate nucleară, autorizație, combustibil nuclear, deșeuri radioactive, radiație ionizantă, instalație nucleară ș.a. Astfel, autorizația este înțeleasă ca un document emis de către autoritatea națională competentă în domeniul nuclear, în baza unei evaluări de securitate nucleară și control, către o persoană juridică, la cererea acesteia, pentru desfășurarea unei activități nucleare. Activitatea nucleară este definită ca orice practică umană care introduce surse sau căi de expunere suplimentare, extinde expunerea la un număr mai mare de persoane sau modifică rețeaua de căi de expunere, plecând de la sursele existente, mărin astfel expunerea sau posibilitatea expunerii persoanelor sau numărul de persoane expuse, iar accidentul nuclear, ca un eveniment nuclear care afectează instalația și provoacă iradierea sau contaminarea populației sau a mediului peste limitele permise de reglementările în vigoare. Autoritatea națională competentă în domeniul nuclear, care exercită atribuțiile de reglementare, autorizare și control, este Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare; ea este abilitată să emită reglementări pentru detalierea cerințelor generale de securitate nucleară, de protecție împotriva radiațiilor ionizante, de asigurare a calității, de control al neprofilării armelor nucleare, de protecție fizică și de intervenție în caz de accident nuclear, inclusiv procedurile de autorizare și control, precum și orice alte reglementări necesare activității de autorizare și control în domeniul nuclear.

7.2.4. Regimul de autorizare

Activitățile nucleare și sursele de radiații ionizante sunt supuse cerințelor legale de autorizare, conform unei proceduri specifice fiecărui gen de activitate sau surse. Autorizația se eliberează unităților cu sau fără personalitate juridică constituite conform legii, la cererea acestora, dacă fac dovada respectării cerințelor legale. Autorizațiile se solicită și, respectiv, se eliberează simultan sau succesiv, separat pentru fiecare gen de activitate sau pentru fiecare instalație cu funcționalitate proprie din patrimoniul solicitantului, sau pentru fiecare tip distinct de material radioactiv, de dispozitiv generator de radiații ionizante, de aparatură de control dozimetric al radiațiilor ionizante sau al gradului de contaminare radioactivă, de material sau dispozitiv utilizat în scopul protecției împotriva radiațiilor ionizante, de mijloc de containerizare sau de transport special amenajat în acest

scop, pe care solicitantul autorizației de producere intenționează să-l realizeze, în vederea utilizării sau comercializării. Autorizația poate fi folosită în scopul pentru care a fost eliberată, cu respectarea limitelor și a condițiilor precizate în aceasta. Autorizarea unei faze de realizare sau de funcționare a oricărei instalații se poate face numai dacă fazele anterioare au primit toate tipurile de autorizații necesare. În înțelesul prevederilor legale, fazele de autorizare a obiectivelor și instalațiilor nucleare sunt, după caz, următoarele: a) proiectarea; b) amplasarea; c) producerea; d) construcția și montajul; e) punerea în funcțiune; f) funcționarea de probă; g) funcționarea și întreținerea; h) repararea sau modificarea; i) conservarea; j) dezafectarea. Pentru fazele de realizare sau de funcționare a instalațiilor se pot elibera autorizații parțiale, care se eliberează simultan sau succesiv pentru una și aceeași fază; ele pot avea caracter de decizie provizorie a comisiei, dacă petiționarul solicită expres aceasta. În acest caz ele au valabilitate până la eliberarea autorizației definitive de acel tip, dar nu mai mult de doi ani, cu drept de prelungire, la cerere, pentru încă doi ani, atunci când nu sunt disponibile toate informațiile necesare în timp util. Comisia va retrage autorizația parțială ori de câte ori va constata lipsa de preocupare a titularului autorizației pentru completarea informațiilor necesare în susținerea cererii de eliberare a autorizației. În cadrul unităților autorizate, activitățile care implică folosirea de materiale radioactive și instalații nucleare pot fi exercitate, pe bază de permise, de către personalul care îndeplinește condițiile atât în ce privește pregătirea profesională, cât și de sănătate, necesare desfășurării acestor activități. Permisul se acordă de către Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare la cererea titularilor de autorizație, în cazul în care activitățile nucleare pot afecta securitatea populației, a mediului înconjurător și a bunurilor materiale, și de către titularii de autorizație, în celelalte cazuri, în conformitate cu normele elaborate în acest scop de către ei. Atât autorizațiile, cât și permisele se acordă pe o perioadă determinată; dreptul dobândit în baza acestora nu poate fi transmis fără acordul organului emitent (art. 10-14 din Legea nr. 111/1996). Dreptul dobândit pe baza autorizației și permisului de exercitare nu poate fi transmis fără acordul emitentului. În situația în care nu sunt respectate întocmai prevederile cuprinse în autorizații și permise, nu sunt îndeplinite măsurile dispuse de către organele de control de specialitate sau apar situații noi din punct de vedere tehnic sau de altă natură, necunoscute în momentul eliberării autorizației sau permisului ori neprevăzute în norme, care pot afecta securitatea nucleară, organul emitent le poate suspenda sau retrage. Comisia poate completa, revizui sau modifica motivat limitele și condițiile specificate în autorizațiile sau permisele de exercitare. Retragera în mod excepțional a autorizației îndreptățește pe titularul autorizației la primirea unei compensații din partea autorității care a dispus retragerea autorizației. Cuantumul compensației se va determina ținând seama atât de interesul public, cât și de cel al titularului autorizației retrase, precum și de motivele care au dus la retragerea autorizației. Cuantumul compensației se stabilește prin înțelegerea părților sau, în caz de neînțelegere, de către instanța judecătorească. Autorizația se retrage fără compensație în următoarele situații: a) titularul autorizației a obținut autorizația făcând uz de declarații false; b) titularul autorizației a încălcat prevederile prezentei legi, dispozițiile organelor de autorizare și de control în materie sau limitele și condițiile prevăzute în autorizație; c) retragerea autorizației s-a dispus datorită faptului că personalul titularului, terții, populația sau mediul a fost expus la riscuri peste limitele reglementate, generate de activitatea autorizată. Activitățile în care se utilizează materiale cu activitate totală sau cu concentrații masice scăzute, generatorii de radiații ionizante de tipul aprobat de către comisie și orice tuburi electronice care îndeplinesc limitele și criteriile de exceptare prevăzute în standardele internaționale, astfel încât riscurile aferente activității sau sursei sunt minimum acceptate, se exceptează, în parte sau în totalitate, de la aplicarea regimului de autorizare prevăzut în prezenta lege.

7.2.5. Condițiile de autorizare

Autorizațiile din domeniul nuclear se eliberează de către autoritățile competente numai dacă solicitantul autorizației îndeplinește următoarele condiții, după caz: a) este în măsură să demonstreze calificarea profesională, pe funcții, a personalului propriu, cunoașterea de către acesta

a cerințelor reglementărilor privind securitatea nucleară și protecția împotriva radiațiilor ionizante, precum și probitatea persoanelor pe timpul construcției și funcționării instalației sau în conducerea altor activități nucleare, dintre cele menționate la acel articol; b) dă dovadă de capacitate organizatorică și responsabilitate în prevenirea și limitarea consecințelor avariilor, cu posibile efecte cu impact negativ asupra vieții și sănătății personalului propriu, populației, mediului, proprietății terților sau asupra patrimoniului propriu; c) răspunde ca restul personalului propriu, care asigură funcționarea instalației, să aibă nivelul necesar de cunoștințe specifice funcției pe care o îndeplinește, privind exploatarea instalației în condiții de securitate nucleară, riscurile asociate și măsurile de securitate nucleară aplicabile; d) ia toate măsurile necesare, la nivelul normelor tehnologice și științifice în vigoare, pentru a preveni producerea daunelor care ar rezulta în urma construcției și funcționării instalației; e) instituie o asigurare sau orice altă garanție financiară care să-i acopere răspunderea pentru daune nucleare, cuantumul, natura și condițiile asigurării sau garanției fiind conforme celor prevăzute de lege și de convențiile internaționale la care România este parte; f) răspunde de luarea măsurilor necesare pentru prevenirea amestecului de orice natură sau pentru înlăturarea perturbărilor datorate oricăror terți în procesul decizional, în timpul construcției și pe durata funcționării instalației nucleare; g) propune un amplasament al instalației care nu contravine prevederilor legale și intereselor publice prioritare, cu privire la necontaminarea apei, aerului și solului, și nu afectează funcționarea altor instalații situate în vecinătate; h) dispune de aranjamente materiale și financiare corespunzătoare și suficiente pentru colectarea, transportul, tratarea, condiționarea și depozitarea deșeurilor radioactive generate din propria activitate, precum și pentru dezafectarea instalației nucleare, atunci când va înceta definitiv activitatea autorizată, și a achitat contribuția pentru constituirea fondului pentru gospodărirea deșeurilor radioactive și dezafectare; i) instituie și menține un sistem conform reglementărilor specifice de protecție împotriva radiațiilor ionizante; j) instituie și menține un sistem conform reglementărilor specifice de protecție fizică a combustibilului nuclear, a materialelor nucleare și radioactive, a produselor și deșeurilor radioactive, precum și a instalațiilor nucleare, inclusiv a depozitelor de combustibil nuclear, de materiale nucleare și radioactive, de produse și deșeuri radioactive; k) instituie și menține un sistem autorizat de asigurare a calității în activitatea proprie și se asigură că furnizorii săi de produse și de servicii, precum și subfurnizorii acestora, în lanț, instituie și mențin propriul lor sistem controlat de asigurare a calității; l) instituie și menține un sistem propriu, aprobat, de pregătire a intervenției în caz de accident nuclear; m) instituie și menține un sistem în conformitate cu reglementările de aplicare a garanțiilor nucleare; n) deține toate celelalte acorduri, autorizații și avize prevăzute de lege; o) instituie și menține un sistem de informare a publicului în conformitate cu reglementările legale.

7.3. Rezumat

În înțelesul legii, activitatea nucleară reprezintă ori ce practică umană care introduce surse sau căi de expunere suplimentare, extinde expunerea la un număr mai mare de persoane sau modifică rețeaua de căi de expunere, plecând de la sursele existente, mărinđ astfel expunerea ori probabilitatea expunerii persoanelor sau numărul de persoane expuse.

Principalul instrument de gestionare în siguranță a activităților nucleare îl reprezintă autorizarea administrativă. Potrivit art.46 din O.U.G nr.195/2005, acordul de mediu pentru o practică sau o activitate din domeniul nuclear se eliberează înainte de eliberarea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear, conform legislației în vigoare; autorizația de mediu se emite după eliberarea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear. Pentru instalațiile cu risc nuclear major – centrale nucleare-electrice, reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear și depozite finale de combustibil nuclear ars – acordul sau autorizația de mediu se emit prin hotărâre de Guvern, la propunerea ministerului de resort.

7.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

- 1) Indicați condițiile de eliberare a autorizațiilor din domeniul nuclear.
- 2) Indicați activitățile supuse autorizării speciale în domeniul nuclear.
- 3) Prezentați un mecanism de asigurare/garanție financiară care să acopere răspunderea pentru daune nucleare.

7.5. Bibliografie recomandată

Mircea DUȚU, Andrei DUȚU, Dreptul mediului – curs universitar, ediția a patra, CH Beck, București, 2014
Mircea, DUȚU, Tratat de Dreptul mediului, ediția a treia, Editura C.H. Beck, București, 2007;
Michel, PRIEUR, Droit de l'environnement, 6e edition, Editura Dalloz, Paris 2011;
Al., KISS, J-P, BEURIER, Droit international de l'environnement, 4e edition, Editura Pedone, 2011;
P., THIEFFRY, Droit de l'environnement de l'Union Européenne, Editura Bruylant, Bruxelles, 2011;
D., HUGHES, T., JEWEL, J., LOWTHER, N., PARP WORTH, Environmental law, Fourth Edition, Butterworths, Londra, 2005;
Ph., SANDS, J., PEEL, A., FABRA, R., MACKENZIE, Principles of International Environmental Law, Third Edition, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2012;
Suportul de curs;
Legislația pertinentă.

7.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să prezentați un studiu de caz privind informarea cetățenilor în legătură cu cererea de autorizare a unui depozit de deșeuri radioactive.